Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 288 (16511) | 1983 оной декабриин 16, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

...ДЭР УРГАСА ...ЭҺЭНҺӨӨ ...ДЭҺЭТЭЙ

...дэхи табан жэлэйнгээ гол, гурбадахи жэл... ...ооһо таряа, хартаабха тушааха түсэбөө хо... ...дүүргэхын, шэнэ жэлээ амжалтатайгаар угта... ...республикымнай колхоз, совхозуудай коллек... ...циалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ. ...ташад, хартаабхашад ерэхэ жэлдэ тогтуу... ...ргаса ургуулжа хуряахын тула үрэһэ хүрэн... ...олотор һайнаар хадагалхын түлөө тэмсэнэд. ...тарянай тоог дээрэ үрэһэнэй ооһо сэбэр... хүдэлмэри үргэлжэлһөөр.

...са һайн шанартай үрэһэнһөө эхитэй юм гэ... ...дүршэлтэй таряашад тон зүбөөр тэмдэглэдэг ...һээ нэн түрүүлэн ооһо тарянай үрэһэ ...шанартайгаар сэбэрлэжэ, илгажа хааха ...рэй хойшолуулашагүй шухала зорилго боло...

...ургамалнуудай үрэһэ эртээнһээ сэбэрлэжэ, ...гын шанарта хүргэжэ хадагалдаг ажахы... ...д республика доторнай олон бии. Жэшээл... ...таряа хуряалгын үедэ республика доторoo ...һан Мухар-Шэбэрэй, мүн Бэшүүрэй, Хяаг... ...ын районуудай механизаторнууд тарянай ...хуряажа. ооһо абаха түсэбөө холо үлүүл... ...хэдэ Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» ...ургасатай шэнэ — «бурятская-34», «бу... ...сортын шэнисэ ехээр тариһанайнгаа ашаар ...баян ургаса суглуулжа абаа. Дурсагдагша ...низаторнууд «бурятская-79» сортын шэнии... ...олиһоо гектарай дунда зэргээр 36 центнер ...о абаһан байна. Тус колхозойхид ерэхэ жэ... ...арихаар гол түлэб «бурятская-34», «бурят... ...ын шэнисын үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ хаа...

...районой «Родина», Ранжуровай нэрэмжэтэ ...механизаторнууд тусгаар үрэһэнэй участо... ...ээ суглуулагдаһан ооһоёо тэрэ дороо сэ... ...аад, урид һайнаар бэлдэгдэһэн склад соо ...римтай. Бэшүүрэй районой «Победа» кол... ...о ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ тарилгын ...эхэ хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэдэг. Эн... ...ооһо хатаажа сэбэрлэхэ, илгахаар байгуу... ...ай звенонуудай гэшүүдэй түлбэринь таа... ...зохёогдонхой. Хэрбээ һайн шанартай үрэ... ...тэжэ илгабал, горитойхон урмашуулгада ...Мүн Кабанскын районой Байгалай, Улаан-... Ивалгын ОПХ-нуудта ооһо тарянай ...сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэжэ ...ри саг болзоортоо эмхидхэгдэһэн байха юм. ...үрэһэ хүрэнгээ эрхим шанартайгаар сэбэр... ...аг эдэ ажахынууд баян ургаса ургуулжа ...түрүү ажахынуудые, звено, бригадануудые ...оол, республика доторнай олон байха.

...таряа хуряалгын үедэ хура бороотой байжа, ...шиигтэйгээр суглуулагдаа һэн. Ажахынуу... ...шэд, хүтэлбэрилэгшэд поли дээрэһээ асараг... ...эй ооһоёо хатаажа сэбэрлэхын тула та... ...хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые түхэреэн сууд... ...эмхидхэжэ ябуулаа бэлэй. Мүн эндэ ооһо ...он түхеэрэлгэнүүд һаадгүй хүдэлгэгдэһэн ...эл энэ үеэр үрэһэнэй ооһо хатаажа сэбэр... ...нууд тарилгын шанарта хүргэгдэһэн үрэһэ ...д хүрэхөөр хадагаланхай гээшэ. Харин ...удай ажахынууд намартаа үрэһэнэй ооһо ...лгаха хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ ябуу... ...ээ мүнөө тарилгын шанарта хүрэмөөр үрэ... ...ээр хаажа абаагүй байха юм. Ушарынь ха... ...рянай баян ургаса ургуулжа хуряаһандаа ...үрэһэнэй ооһо хатаажа сэбэрлэхэ хүдэл... ...анхаралаа хандуулаагүй гэхэ гү, али үрэ... ...дэхэ ооһон элбэгээр суглуулагданхай, ...рлэжэ илганал бэзэбди гэжэ һанаа амар... ...һэ хойшолон мүнөөл харагдажа байна ...эбал, Зэдын районой «Мир», «Коммунизм» Борьёогой, Боосын совхозуудай таряашад ...ргамалнуудайнгаа үрэһэ хүрэнгые сэбэрлэ... ...тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэреэ муу... ...эй. Ооһо таряа яһала ехээр таридаг ...хоздо үрэһэнэй ооһо сэбэрлэжэ илгаха ...ноябриин эхинһээ эмхидхэгдэжэ ябуулагдаа ...ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ, ...нарта хүргэхэ хүдэлмэреэ оройтожо эхил... ...ша ажахынуудта тоог дээрэхи үрэһэнэй ...хэ хүдэлмэринь ганса халаанда эмхидхэг... ...ооһо сэбэрлэжэ хатааха оньһон машина... ...эн хүсэндөө бүтээсэтэйгээр хүдэлгэгдэнэгүй. ...рэһэнэй ооһо сэбэрлэжэ, тарилгын шанар... ...звено, бригадануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажа... ...таарамжатайгаар зохёогдожо тодорхой... ...ха юм.

...районой ажахынуудта баһал иимэ дутагдал ...эй. Эндэ бүхы юһэн ажахын табанинь ...ооһо сэбэрлэхэ хүдэлмэреэ дүүргэнхэй. Мүнөө ...нуудта энэ ажалынь үргэлжэлһөөр. Үрэһэ... ...һайнаар, түргөөр сэбэрлэжэ, илгажа хаахын ...ршэдэй түлбэрииe таарамжатай зохидоор ...шухала. Энэ талаар Ленинэй нэрэмжэтэ кол... ...хэмжээн абтанагүй.

...ооһо сэбэрлэжэ хааха хүдэлмэри үдэр бү... ...хинан шалгагдажа, элирүүлэгдэһэн ду... ...дары усадхагдажа байха эрилтэтэй юм. ...Улаан-Үдын районой «Восьмое марта» кол... ...совхоздо хиналтын хэгдэдэггүй дээрэһээ ...шиигтэй ооһон үрэһэндэ хаагдаа. Прибай... ...ой «Зырянский» совхоздо хара тарянайнь ...ртагтайгаа хадагалагдаа. Тиихэдэ тус ажа... ...доо ургамалай — обёосой, хара тарянай склад соо хоорондоо амяарлагдангүй хада... ...ь элирүүлэгдэнхэй.

...газаа үшөөл дулаан байхада үрэһэнэй ...лэжэ илгаха хүдэлмэреэ улам түргэдхэхэ ...түрүүлэн үрэһэнэй ооһо тарилгын ша... ...гээшэ районуудай агропромышленна нэгэ... ...рономическа албанай хойшолуулашагүй шу... ...мүн. Энэ хүдэлмэреэ тусгаар эмхидхэгдэ... ...та даалгажа, тоог дээрэ ажаллагшадай са... ...аарамжатай зохидоор зохёожо үгэхэ хэрэг... ...шанартай үрэһэ хаагшад заабол нэмэлтэ түл... ...уулагдаха ёһотой.

...ооһо сэбэрлэхэ, илгаха хүдэлмэреэ 2— ...эмхидхэжэ, бүхы оньһон машинануудаа, ...ээ һаадгүй хүдэлгэхэ эрилтэ табигдана. ...хүдэлмэрииe ажахынуудай партийна, проф... ...сомолой организацинууд, арадай хиналтын ...ан шалгажа. дутагдалыень элирүүлжэ, ...а зэргэтэй. Тарилгын шанарта хүргэгдэһэн ...суглуулжа хаахын тула гансашье шанга ...охо бэшэ, мүн эндэ ажаллагшадай дунда со... ...сөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, дүнгүүдыень ...рсолжо, мэдээсэжэ байха гээшэ партийна, ...комсомолой организацинин гол уялга мүн.

...ОРОНОЙ СОЁЛОЙ ОМОГОРХОЛ

...арай гайхамшагта хүбүүн, ...лэй элитэ ехэ гэгээрүүлэг... ...доровто зорюулагдаһан ба... ...декабриин 14-дэ Москва... ...байшангай Колонно зал... ...түрүүшын хэблэлшын һаһа ...жэлэй ой ЮНЕСКО-гэй ...мүнөө жэлдэ тэмдэглэгдэ...

...ЦК-гай Политбюрогой гэ... ...дат, СССР-эй соёлой ми... Демичев, соёлой ба эрдэм ...ябуулагшад, ажалша кол... ...түлөөлэгшэд үдэшэдэ байл...

...Госкомиздадай түрүүлэгшын ...А. Сластененко үдэшые нээ... ...Д. С. Лихачев элидхэл

Түрүүшын хэблэлшын эхи табиһан ёһо заншалнууд манай үдэрнүүдтэ саашадаа хүгжөөгдэһэн байна. СССР халаа эгээл олон уншагшадтай, номуудые ехээр хэблэдэг дэлхэй дээрэхи тон томо орон болоно.

Национальна ба дэлхэйн соёл болбосоролой баялигта Иван Федоровой оруулһан хубита тухай, арадуудай хоорондохи хани барисаа ба үгээ ойлгололсолгые бэхижүүлгэдэ номой дүүргэдэг һайн һайхан үүргэ тухай оронойнисгэлэй түлөөлэгшэд хэлэбэ.

ЮНЕСКО-гэй Генеральна директор А. М. М'Боугай эльгээһэн амаршалга үдэшэдэ соносхон уншагдаа.

Үдэшын түгэсхэлдэ искусствын уран бэлигтэн концерт харуулаа.

(ТАСС).

Республикымнай ажалай үдэр

ЖЭЛЭЭ АМЖАЛТААР ТҮГЭСХЭХЭНЬ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй дүүрэтэр тоотой үдэрнүүд үлэбэ. Энэ жэлдэ Улаан-Үдын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой коллектив эршэтэй һайнаар хүдэлжэ гараа. Жэлэй нэгэдэхи кварталай дүнгөөр тус коллектив «Мостостройиндустрия» трестын предприятинуудай хоорондын социалис мүрысөөндэ түрүүлээ һэн. Хоёрдохи кварталда СССР-эй Транспортна барилгын министерствын харьяата коллективүүдэй мүрысөөндэ хоёрдохи һууринда гараа. Мүн гурбадахишье кварталай түсэбүүд бүхы технико-экономическа талаараа сүм дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 59 мянган түхэригэй продукци худалдагдаһан байна.

Иимэ ехэ амжалта юрэ мини туйлагдаагүй. Тус предприятида үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулагдадаг юм. Энэ хэрэгтэ зорюулагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй ашаар 45 мянга гаран түхэригэй экономическа ашаг олзо абтаа. Заводой коллективтэ уралан нарижуулгын хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, материал алмаха хэрэгтэ онсо анхарал табигдана.

Эршэтэ ажалаар тэмдэглэгдэһэн энэ жэлээ мүн лэ эрхим амжалтатайгаар түгэсхэхэ гэжэ заводой коллектив шармайн оролдонхой. Тэдэнэй дундаһаа мастернууд Т. В. Казанцева, Л. В. Васильева гэгшэдэй ударидадаг үйлэдбэриин участогууд, А. И. Копылов, А. М. Орсоев, Д. В. Бутаков гэгшэдэй толгойлдог бригаданууд, мүн кузнечно-механическа, заһабарилгын - механическа, транспортна цехүүдэй коллективүүд шалгарна.

Үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй долгин дээгүүр ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөн эршэдэнэ. Коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ заводой 4 зуу гаран хүдэлмэришэд хүртэнхэй.

А. ДАШИЕВ.

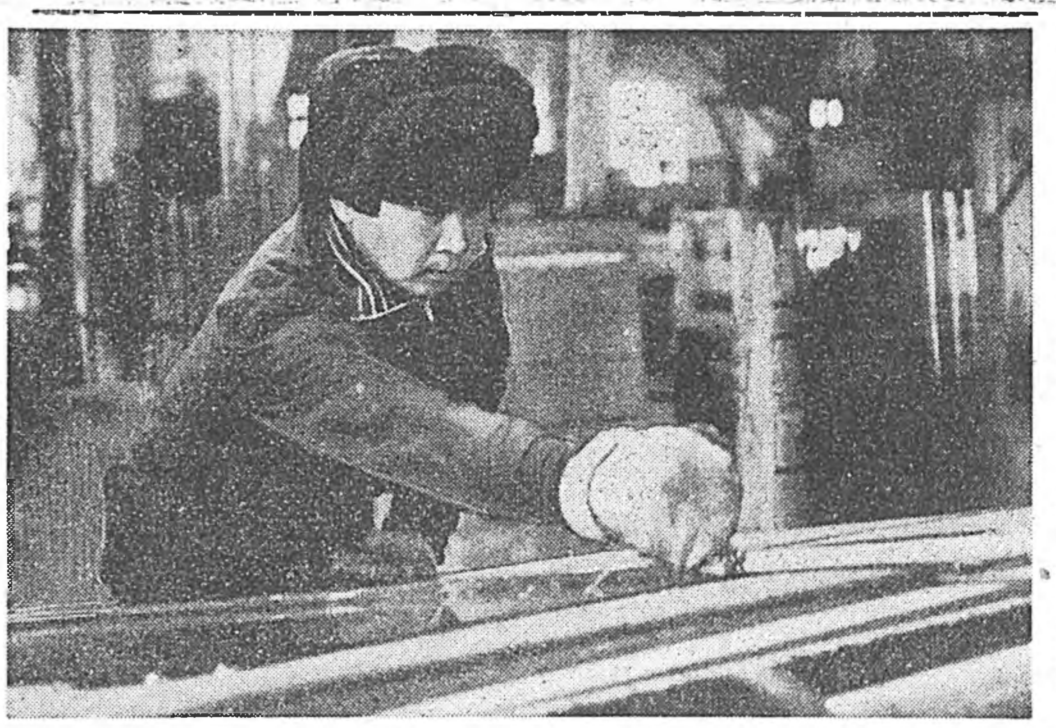
ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБӨӨР

Буряадай түрүүшын промышленна гигант—Ленинэй ордента локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлые амжалтата ажалаараа түгэсхэжэ байнхай. Мүнөө заводой 29 бригада, 260 гаран хүдэлмэришэд гурбан жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые сүм дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэнхэй. Тэдэнэр булта эрхим шанартай продукци гаргахатаяа хамта электрын элшэ хүсэнэй ба материалнуудай алмалта туйлаһан байха юм.

Амжалта түгэс дабшасаараа ажалай сагые ахин ябагшадай тоодо эрхимэй эрхимүүдые — локомотив хабсаралгын цехһээ В. И. Глазунов, В. А. Задорожный, А. А. Иванов гэгшэдэй ударидадаг электро-хабсаргагшадай бригадануудые, мүн вагон хабсаралгын цехһээ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат В. А. Попов, А. Н. Агеенко, В. А. Елисафенко гэгшэдэй толгойлдог бригадануудые нэрлэлтэй.

Ажалай эдэ түрүүшүүл мүнөө арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбөөр ажаллажа эхилэнхэй.

Манай корр.

Дагба Далаевич Гончиков арба гаран жэлэй туршада Улаан-Үдын шэлэй заводто шэл отологшоор хүдэлнэ. Тэрэ Совет Армиин алба дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр энэ цехтэ хүдэлхөөр ерэһэн юм. Владимир Ганинай бригадын түрүү хүдэлмэришэдэй тоодо тэрэ ородог. Дагба Гончиков — бригадын соведэй гэшүүн. Түрүү хүдэлмэришэн һара, квартал бүриин үйлэдбэриин түсэбүүдые ходо үлүүлэн дүүргэдэг. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлэй түгэсхэлэй үдэрнүүдтэ бригада эршэмтэй һайнаар хүдэлнэ. Бригадын амжалтада Д. Д. Гончиковой хубита ехэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэл отологшо Д. Д. Гончиков ажал дээрээ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ШЭНЭ ИЛАЛТА

XI табан жэлэй гол гурбадахи жэлэй эсэстэ Таловкын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой коллектив ажалай шэнэ илалта туйлаба. Тэдэнэр 20 үдэрөөр уридшалан 3 жэлэй түсэбтэ даабарииe дүүргэбэ.

Тус предприятиин гаргадаг продукцинууд: аранганууд, хушалтын плитанууд болон соргонуудай олонхинь Байгал-Амарай түмэр замай барилгада эльгээгдэдэг. Хүсэд хүрэхэгүй гурбан жэлэй туршада 184 мянган кубометр эдэ хэрэгсэлнүүд үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү, али гурбан жэлэй даабари 3 мянган кубометрээр үлүүлэгдээ. Һаяын үдэрнүүдтэ байгша оной даабари дүүргэгдэхэ.

Завод дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда арматурна болон горно цехүүдэй коллективүүд дабшана. Эдэ цехүүдэй коллективүүдэй ажалай календарь дээрэ 1984 оной январь-февраль һарын хуудаһанууд үдэр бүри ирагдана.

С. ТЮЛЮКИН.

АМАРШАЛНАБДИ!

РСФСР-эй арадай артист, М. И. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат Дугаржап Цыренович Дашиев РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртэхөөр дэбжүүлэгдэбэ гэһэн мэдээсэл Буряад ороной олониитые баясуулһан байха. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор, бүлэг архитекторнүүд, уран зохёолшод, хүгжэмшэд, дуушад РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртэбэ гэһэн ТАСС-ай мэдээсэл абтаа. Ленинэй ордента оперо болон баледэй академическэ театрай түрүү дуушадай нэгэн Д. Ц. Дашиевай нэрэ лауреадуудай дунда бии. Тэрэ хадаа дуу хүгжэмэй искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө РСФСР-эй Гүрэнэй М. И. Глинкын нэрэмжэтэ шанда хүртэбэ.

Үндэр шанда хүртэһэн оюун бэлигтэ дууша хүбүүгээ уншагшадайнгаа зүгһөө халуунаар амаршалаад, зохёохы ажалдань үшөө ехэ амжалта хүсэе!

УРАН БЭЛИГЭЭ —АРАД ЗОНДОО

Совет хүнүүдэй оюун ухаан бодолые баяжуулгада, тэдэниие коммунис суртал бодолтойгоор хүмүүжүүлгэдэ Россиин Федерациин уран һайханай интеллигенци ехэ хубитаяа оруулдаг юм. 1983 оной РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудта хүртэһэн литература, искусство болон архитектурын зохёолнууд энээниие үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлнэ.

— Манай үе сагай хүнүүдэй ажалай амжалта туйлалтанууд, Эсэгэ ороной баатаршалгата үнгэрһэн үе саг лауреадуудай зохёолнууд соо тодо хурсаар харуулагдана,—гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Е. М. Чехарин ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ.—Литературын талаар М. Горькиин нэрэмжэтэ шан «Поклонная гора» гэжэ номойнь түлөө Н. Благовта олгогдобо. Поэдэй зохёолнууд патриотическа үндэр мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй. Сэрэгэй темэдэ бэшэгдэһэн «Само собой» гэжэ тууажануудай суглуулбариин түлөө С. Баруздин шанда хүртэһэн байна. Тэдэнэй геройнууд хаанашье ябаа һаа, совет хүнэй һайн һайхан шэнжэ шанартай байһаараа шалгарна. Элитэ мэдээжэ эрдэмтэ-литература шэнжэлэгшэ А. Овчаренкэдэ «От Горького до Шукшина» гэжэ номойнь түлөө шан олгогдоо. «Конец вечной мерзлоты» гэжэ романай автор — Ю. Рытхэу мүн лэ энэ жэлэй лауреат болобо. Хамтын тэмсэлдэ чукча болон ород революционернүүдэй хани барисаанай хайшан гэжэ мүндэлһэн тухайда энэ зохёол дотор хөөрэгдэнэ. Ургажа ябаа залуу үетэнэй һанаа сэдьхэлдэ, оюун ухаан бодолойнь хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан «Фантазии Баранкина» гэжэ номойнгоо түлөө уран зохёолшо В. Медведев Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ шанда хүртэһэн байха юм.

Хүгжэмэй искусствын талаар М. Глинкын нэрэмжэтэ шан түүхэтэ-романтическа тодо хурса, гүнзэгы удхатай зүжэгые — «Мария Стюарт» гэжэ оперые найруулан табиһанайнь түлөө композитор С. Слонимскида, Ленинградай оперо болон баледэй академическэ Бага театрай зохёохы бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ олгогдобо. Ородой гайхамшагта дуушан Л. Зыкина, Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай солист Д. Дашиев вокальна зохёохы ажал ябуулгын талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө лауреадууд болоһон байна.

А. Островскиин «Снегурочка» гэжэ зүжэгые Коми-Пермиин М. Горькиин нэрэмжэтэ драмын театрта найруулан табигшад театральна искусствын талаар К. Станиславскиин нэрэмжэтэ шангай лауреадууд болобо. Революциин вождьдо зорюулагдаһан эрхим зохёолнуудһаа хэһэгүүдые оруулһан «Лениниана» гэжэ зүжэгэйнгөө түлөө Чечено-Ингушай Х. Нурадиловай нэрэмжэтэ драмын театрай ахамад режиссер М. Солцаев, энэ театрай актер М. Давлетмирзаев шангуудта хүртөө. Һүүлэй жэлнүүдтэ зүжэгүүдые табиһанайнгаа түлөө Калининскэ кукольна театрай ахамад режиссер В. Никитин шагнагдаа.

И. Репинэй нэрэмжэтэ шангай лауреадууд шэнэ нэрэнүүдээр нэмээгдэбэ. Уран зураашад В. Жемерикин, П. Фомин, мүн Киров хотын Мартын 8-най нэрэмжэтэ кружевагай эдлэл хэрэгсэлнүүдэй фабрикын, Дятьковско хрустальна заводой уран зураашад тэдэнэй тоодо ороно. «Совет уран зурагай искусство 1917 — 1941», «Совет уран зурагай искусство. 1941—1960» гэһэн хоёр ботиһоо бүридэһэн зохёолойнгоо түлөө бүлэг искусство шэнжэлэгшэд РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртэһэн байна.

Киноискусствын талаар аха дүүнэр Васильевтанай нэрэмжэтэ шан «Мужики» гэжэ уран һайханай фильм зохёогшодто, тэрээндэ наадаһан хүнүүдтэ олгогдоо. Социалис һуудал байдалай гол шухала асуудалнууд энэ фильм дотор харуулагдана. Совет засагай дайсадта эсэргүүгээр ВЧК-гай хэһэн түрүүшын ябуулганууд тухай «Синдикат-2» болон «20-е декабря» гэжэ уран һайханай олон серитэй телевизионно фильмүүд һонирхолтойгоор хөөрэнэ. Тэдэниие буулгаһан бүлэг ажал ябуулагшад шангуудта хүртэбэ. Камчаткын ажалшадта зорюулагдаһан баримтата лентэнүүдэйнь түлөө режиссер-оператор Г. Лысяковто шан олгогдоо.

Архитектурын талаар Ярославльда Совет талмайн түүхэтэ ансамблиие шэнэдхэн хубилгажа дүүргэһэнэйнгээ түлөө бүлэг архитекторнүүд, инженернүүд, барилгашад РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреадууд болобо. Ленинградска областиин Тосненскэ районой Сельцо тосхондохи соёлой-спортын түбэй шэнэ комплекс хото городые гоё һайханаар, болбосон түхэлтэйгөөр барилгын эрхим туйлалта болоно. Ангар мүрэн дээрэхи Усть-Илимэй гидроэлектростанциин архитектура зохёогшод РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртэбэ.

Россиин Федерациин соёлой уран бэлигтэниие үндэр дээдын шагналаарнь бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ халуунаар амаршалаад, шэнэ зохёохы амжалтануудаараа тэдэнэр уншагшадые, харагшадые, шагнагшадые баясуулха аабза гээд этигэн найдажа байһанаа Е. М. Чехарин үгынгөө түгэсхэлдэ мэдүүлбэ.

(ТАСС).

ЗЭБСЭГТЭ ХҮСЭНҮҮДЭЙ ВЕТЕРАНУУДТАЙ УУЛЗАЛГА

СССР-эй Оборонын министерствын хүтэлбэрилэгшэд Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудтай декабриин 14-дэ уулзаба. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устинов тэрэниие нээгээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповһоо коммунис дайшалхы амаршалга ветерануудта дамжуулан хүргөөд, элүүр энхэ ябахыень, зол жаргалтайгаар ажаһуухыень тэдэнэртэ хүсэбэ. Таанадай хүн бүхэн саашадаашье социалис Эсэгэ оронoo хамгаалгын хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулха, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдые, бүхы совет хүнүүдые, илангаяа манай залуушуулые партиин, арадай, Арми ба Флодой гайхамшагта ёһо заншалнуудаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха аабзат гээд Юрий Владимирович этигэн найдажа байһанаа мэдүүлбэ гэжэ министр хэлээ.

Морально-политическэ ба дайшалхы шэнжэнүүдые, ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаха хараа бодолые залуушуулда бүрилдүүлхын тула, тэдэнэртэ үндэр ехэ харюусалга түхөөхын, Коммунис парти ба совет арадай үмэнэ ехэ уялгатай байлгын мэдэрэлые, социалис Эсэгэ оронoo сахин хамгаалхаар бэлэн байлгые хүмүүжүүлхын тула ветерануудай дүй дүршэлые хайшан гэжэ һайнаар хэрэглэхэб гээд зүбшэн хэлсэхэ гээшэ энэ уулзалгын гол зорилго болоно гэжэ министр тэмдэглэбэ.

Уулзалгада хабаадагшад үгэ хэлэхэдээ, залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаарнь хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүй дүршэлые халан абалсаһан, сэрэгэй албанда татагдаха залуушуулые һурган бэлдэлгые саашадань һайжаруулха, Арми ба Флодой сэрэгшэдые һурган хүмүүжүүлгые нарижуулха хэлэ хэдэн дурадхалнуудые оруулһан байгаа.

Суглаарагшадта халуунаар угтагдажа, нүхэр Д. Ф. Устинов үгэ хэлэбэ. Эндэ хэлэгдэһэн заабари зүбшэлнүүд, дурадхалнууд заабол хараада абтаха юм гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Тэдэнэр флодой хүсэнүүдые, сэрэгүүдые амжалтатайгаар бэлдэхэ хэрэгтэ, залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаарнь хүмүүжүүлгэдэ, тэдэниие Эхэ оронoo хамгаалхаар бэлэн байлгада туһалха юм.

Саашадаа оборонын министр мүнөө үеын уласхоорондын байдалда тогтожо хэлэхэдээ, американ шэнэ ракетэнүүдые Европодо тараан тодхожо эхилһэнһээ улам жалан, совет хүтэлбэрилэгшэдэй абаһан харюугай хэмжээнүүдэй шухала удха шанартай байһые онсолон зааба.

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудай шиидхэхэ уялгатай зорилгонуудта үгэ хэлэгшэ тогтоһон байна. Совет хүнүүдые сэрэгэй патриотическа талаар хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр, үргэнөөр хабаадалга, Арми ба Флодой залуушуулай дунда хүдэлмэри бэелүүлхэ гээшэ тэдэнэй ажал ябуулгын гол участок болоно.

Ветерануудай: Арми гү, али Флодтой албаяа үргэлжэлүүлжэ байгшадай, коммунис байгуулалтын элдэб участогуудта ажаллагшадай, амаралтада гараһан хүнүүдэй ажал ябуулгада саг үргэлжын анхарал хандуулха, дэмжэлгэ үзүүлхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Д. Ф. Устинов хэлэбэ.

Элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыень, манай инаг дурата Эхэ ороной хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлахыень СССР-эй оборонын министр Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудта хүсэбэ.

Эхэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ, Арми ба Флодой дайшалхы бэлэн байлгые дээшэлүүлхэ, совет хүнүүдэй залуу үетэниие патриотизмын, пролетарска интернационализмын үзэл бодолтойгоор, гартаа буу барижа, социалис Эсэгэ оронoo хамгаалхаар бэлэн байхаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө элсүүлэн үгэхэбди гэжэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануд Коммунис партияа, тэрэнэй Центральна Комитедые, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрое найдуулба.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ

ҮЕ САГАЙ ҮНДЭР ЭРИЛТЭНҮҮД

Республикымнай хойто районуудай нэгэн — Баунтын гүн тайгада эдэ үдэрнүүдтэ гүрэн түрын удха шанартай үйлэ хэрэгүүд боложо байна. Декабриин 25-да районой хойто захын Таксимо һууринда Байгал-Амарай түмэр замай шэнхинээтэ рельснүүд хүрэжэ, тус районой газар дээгүүр гал зүрхэтэ хүлэгүүд хурдан гүйдэлөө эхилхэнь. Энэ жэлэй дүүрэтэр Романовкаһаа Багдарин тээшэ татагдажа байгаа электрын элшэ хүсэ дамжуулха ЛЭП-110 Баунтын районие ороной нэгэдэмэл энергосистемэтэй холбожо, эндэхи ажахын, соёлой хүгжэлтэдэ хүсэтэ түлхисэ үгэхэнь дүтэлбэ. Энэ онсо удха шанартай үйлэ хэрэгүүд районой ажалшадые шэнэ амжалтануудта зоригжуулна. БАМ-ай барилгашад, байгаалиин баялигуудые бэдэрдэг геологууд, ангуушад, загаһашад, малшад—бултадаа арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байна.

Районой партийна организациин XXVII конференци һаяхан политическэ үндэр дэбжэлтын оршон байдалда боложо үнгэрбэ. Баунтын мянга гаран коммунистнуудай түлөөлэгшэд ажал хэрэгүүдээ, амжалтата дүнгүүд болон дутуу дундануудаа шүүмжэлхы ёһоор сэгнэжэ, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэн хэлсээд, тодорхой тогтоол баталан абаа.

— Районой коммунистнуудай, бүхы ажалшадай хүсэл оролдолгые партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр Ю. В. Андроповой захяа заабаринуудые бэелүүлгэдэ элсүүлхэ хэрэгтэ партиин райком бүхы ажал ябуулгаяа зорюулаа, — гэжэ партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Раднаев тоосоото элидхэлэйнгээ эхиндэ тэмдэглэбэ. Социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн саашадаа ургаа. Муяын леспромхозой, Маловскын болон Ирокиндын үйлэдбэриин участогуудай хүдэлмэришэд байгша оной түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа районойнгоо партийна конференцидэ элидхэбэ. Иигэжэ районой олонхи промышленна предприятинууд табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбүүдые дүүргэһэн байна. Байгаалиин баялигуудые, ашагта малтамалнуудые бэдэрэгшэд мүн лэ ехэ хэмжээнэй ажал хүдэлмэри хэбэ гэжэ конференцидэ хабаадагшад тэмдэглээ. Социально-соёлой талаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые һайнаар хангахын түлөө олон барилга хэгдээ.

Байгал-Амарай түмэр замай томо станцинуудай нэгэн болохо Таксимо һуурин гурбан жэлэй туршада район дотороо эгээ ехэ поселок болоо, мүнөө тэндэ 8,5 мянга гаран хүн зон ажаһуудаг болонхой. Эндэ олон мянган дүрбэлжэн метр гэр байра, худалдаа наймаанай түбүүд, соёлой байшангууд, хүүгэдэй саадууд, больницын комплекс, һургуули болон бусад барилга хэгдэһэн байна. Эндэ аха дүү Латвиин түлөөлэгшэд «ЛатБАМстройн» барилга-хабсаралгын управлениин, «Буряадай комсомолец» отрядай барилгашад амжалтатай ажаллана гэжэ тэмдэглэгдээ. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 670-дахи СМП-гэй начальник А. А. Мезенцев, «ЛатБАМстройн» СМУ-гай штукатур-шэрдэгшэ Н. Г. Ивашева, 163-дахи мехколоннын начальник В. В. Москаленко гэгшэд БАМ-ай барилгашад районой газар дээрэ богони болзор соо түмэр зам татахын, оршон тойронхи һууурин нютагуудыень болбосон түхэлтэй болгохын түлөө ехэ оролдолго гаргажа байна гэжэ хэлэбэ. Тиихэтэйгээ хамта тэдэнэр ажал хүдэлмэридэ бии байгаа арга боломжонууд бүхыдөө ашаглагдажа биранагүй, ажалай, түсэб дүүргэлтын журам улам шангадхаха, барилга дээрэ бригадна подрядай үлүү һайн талые бүрин дүүрэнээр хэрэглэхэ, ажалша коллективүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ һанамжалаа.

— Манай коллектив түмэр замай 710-дахиһаа 725-дахи километр хүрэтэр зайда шоройгоор далан хээд, жэгдэрүүлхэ хүдэлмэри түргэн саг соо бүтээжэ, түмэр зам табиха арга олгоо. Окусикан—Муякан—Таксимо—Витим гэһэн участогта түмэр замай далан ябталан татахада хэрэгтэй шулуу шорой абаха карьер 718-дахи километртэ богонихон саг соо бэлдэбди, — гэжэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 694-дэхи СМП-гэй бригадир В. Н. Шестаев хөөрэбэ. — Коллективтэмнай 48 коммунист, бултадаа шахуу мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Коммунист В. И. Куликовой хүтэлбэрилдэг прорабска участок, Носков, Перминов, Андреев гэгшэдэй бригаданууд оло дахин магтаалда хүртөө һэн. Түрүү бригадануудай амжалтануудые баярай оршон байдалда тэмдэглэдэг һайн һайхан заншалнууд манайда зохёогдоһон. Барилгашанай энэ хөөрөөе делегадууд анхаралтайгаар шагнаа.

Район дотор барилга хэдэг ганса нэгэ РСУ-гай шадалынь бага, олонхи предприятинуудай өөрынгөө хүсэ шадалаар барилга эрхилхэнь бэрхэтэй гээд конференциин делегадууд тэмдэглэбэ, тиигэбэшье үнгэрэгшэ гурбан жэлдэ 13 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра (БАМ-һаа гадуур) үгтэһэн байха юм.

Ангуушад болон ан үсхэбэрилэгшэд гурбан жэлэй туршада 1 миллион 477 мянган түхэригэй «зөөлэн алта» тушаагаа.

Үйлэдбэридэ ушардаг дутагдалнууд тухай хэлэхэдээ, зарим хүтэлбэрилэгшэд гүрэнэй түсэб дүүргэхын, ажалай журам шангадхахын орондо элдэб эсын шалтагаан бэдэрдэг гээд элидхэлшэ тэмдэглээ. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада түсэбөө дүүргэдэггүй Ципиканай приискын коллектив конференци дээрэ шүүмжэлэгдээ. Зарим геологическа партинууд шэнэ техникэ, түрүү дүй дүршэл хүсэд дүүрэн хэрэглэнэгүй гээд конференци тэмдэглэбэ.

Һүүлэй гурбан жэлдэ район дотор ехэ үер боложо, эндэхи харгы замууд, хүүргэнүүд саг соогоо заһабарилагданагүй, эдэ асуудалнуудай республикын авто-харгынуудай албанай үмэнэ табигдадагшье һаань, мүртэй хубилалта болодоггүй гээд делегадууд хэлэбэ. Джилиндын совхозой малшан, республикын габьяата малшан нэрэ зэргэтэй Ц. Ц. Цыбенов харгы заһабарилха хүдэлмэриин саг соогоо хэгдэдэггүй байһанһаа боложо, малшадай һааһан һүн гутана, машинанууд эбдэрнэ, хэды ехэ түлишэ гаргашалагданаб, заримдаа малшадые эдеэ хоолоор, эгээ хэрэгтэй зүйлнүүдээр хангалга таһалдана гэжэ тэмдэглээ. Энээн тухай конференци дээрэ «Сельхозхимия» районой нэгэдэлэй жолоошон Н. И. Анциферов, Муяын леспромхозой жолоошон В. К. Пелевинов гэгшэд мүн лэ һанамжаяа хэлэбэ.

Ажалшадые худалдаа наймаанай, ажаһуудалай болон соёлой талаар хангаха хэрэгтэ шиидхэхээр асуудалнууд үсөөн бэшэ гээд элидхэл соо хэлэгдээ. Илангаяа материально-техническэ үндэһэ һууринь мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэнэгүй, олонхи магазинууд хуушарһан байшангуудтай, зарим һуурин тосхонуудта ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадууд баригданагүй, эдэ албан зургаануудай кадрнуудые зүбөөр хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ талаар дутагдалнууд бии гээд делегадууд—Ципиканай продснабай наймаашан Л. А. Ичигеева, райпогой наймаашан А. Н. Пантина, райисполкомой соёлой таһагые даагша В. И. Бакуменко гэгшэд мэдүүлбэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ үйлэдбэридэ бригадна подрядай гурим үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой гэһэн үндэр эрилтэ район дотор хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ, бригадна гурим нэбтэрүүлгэ унжагайрна гээд тэмдэглэгдэбэ. Энэл шалтагаанаар үйлэдбэри дээрэ журам эбдэхэ, түсэбөө дүүргэхэгүй ушарнууд уаагдэнэ, ажалай бүтээсэ мүртэй дээшэлнэгүй гээд Уакидай үйлэдбэриин участогай тэһэлэгшэ Г. М. Квасов, Багдаринай экспедициин начальник В. В. Васильченко, Ципиканай приискын директор В. А. Трухин болон бусад хэлээ. Конференцидэ хабаадагшад бригадна гуримые бүхы аргаар нэбтэрүүлхын түлөө бүхы хэмжээнүүдые абаха шухала гээд шиидхэбэ.

— Манай совхозой малшад октябрь һарада гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээ, һү худалдаха түсэб мүн лэ үлүүлэгдээ. Огородшоднай түсэбөө 119 процент дүүргэбэ, — гэжэ Ципиканай совхозой һаалишан делегат И. Н. Растригина хөөрөөгөө эхилбэ. — Минии ажалладаг Бага-Амалаадай һүнэй фермэдэ һайн дүнгүүдые түйладаг малшад үсөөн бэшэ. Тугалшад Т. Б. Будаева, В. С. Жабкин гэгшэд даажа абаһан нарай малаа нэгэшье гарзагүй түлжүүлнэ, һаалишад Т. М. Селезнева, Р. Ф. Старкова гэгшэд үнеэн бүриһөө 2 мянга гаран килограмм һү һаана. Би өөрөө мүнөө үнеэн бүриһөө 2240 килограмм һү һаагаад байнаб. Жэлэй дүүрэтэр манай фермын һаалишад Т. П. Васильева, Г. П. Алексеева гэгшэд 2 мянгатанай зэргэдэ оролсохо байха. Тиигэбэшье, энэ манай эрхим дүнгүүд гэхын аргагүй...

Үнэхөөрөөшье, түрүү һаалишан районойнгоо ажахынуудай малшадай ажалай дүнгүүдые дурдахадаа, үшөө ашаглагдаагүй арга боломжонуудые дурдаа. Элидхэл соошье бодолгото боломоор баримтанууд үсөөн бэшэ байба. Районой ажахынууд гүрэндэ һү, мяха худалдаха түсэбөө дүүргээгүй, 100 үнеэн бүриһөө оройдоо 42—53 тугал абтана. Мал олоор гарзална. Байгша оной декабриин 1-нэй байдалаар эбэртэ малайнь тоо 1980 оной декабрьһаа 540 гаран толгойгоор үсөөрөөд байба. Гүрэндэ тушаагдадаг малайнь шэгнүүр хараа байса нэмэнэгүй. Хэрбээ түрүү һаалишадай үнеэн бүриһөө 2 мянга гаран килограмм һү һаадаг һаань, район соо дундаа зэргээр үнеэн бүриһөө жэлдээ 1150—1200 килограмм һүн һаагдадаг байна бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ районой ажахынуудта үерэй болоһон ушарһаа тэжээл бэлэдхэлгэ хүшэр хүндэ байгаа, холоһоо асарһан тэжээл дуталдаха, шанараар муу байха, энэ ушарһаа малай шэмэ дээшэлүүлхэнь бэлэн бэшэ, теэд И. Н. Растригина болон бусадай түйлалта юундэ бүгэдын шадабари болоногүйб. Монгойн совхозой директор Ф. Н. Башкуевай, Амалаадай совхозой парторганизациин секретарь И. С. Дандеевэй, Джилиндын совхозой малшан Ц. Ц. Цыбеновэй үгэ хэлэхэдэ, газар таряалангаа зүбөөр хубаарилжа, эрхим шанартай тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ, техникээ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ, малайнгаа үүлтэр һайжаруулха, тэжээлээ буйлуулжа, малдаа эдюулхэ, малшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха гэхэ мэтэ асуудалнууд гүнзэгыгөөр ээзн ёһоор шиидхэгдэнэгүйл хаш гэһэн бодол түрөө һэн. Район дотор мүнөө жэлдэ үшөө 2 совхоз байгуулагдаа, барилгада, техникэ, һайн үүлтэрэй мал худалдажа абаха хэрэгтэ жэл бүри ехэ мүнгэн һомологдоно. Энэ анхарал оролдолгые харюулхаар саг дүтэлөө, шэнээр байгуулагдаһан агропромышленна нэгэдэлэй булюу һайн талань һаяын сагта эли тодоор харюулагдаха ёһотой гэһэн эрилтые делегадуудай табиһаниинь зүбтэйл!

Ямаршье хэрэг кадрнууд шиидхэдэг гээшэ. Тэдэнэртэ ажалай һайн, зохид эрхэ байдал, зохёохо, ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулха, харюусалгыень дээшэлүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай гол уялгань ха юм. Теэд районой партийна организацида коммунист үндэр нэрэ зэргэтэй һаалишад, механизаторнууд, малшад үсөөн лэ байна. 1983 ондо нэгэшье һаалишан, нэгэшье адуушан (районой хүдөө ажахыда эбэртэ бодо мал, адуун һүрэг болон оро үсхэбэрилдэг гээд тобшолое) партиин зэргэдэ абтаагүй. Малшадай дунда социалис мүрысөөн ёһотой һайнаар эмхидхэгдэнэгүй гэһэн шүүмжэлэл конференци дээрэ соностоо.

Партиин Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө районой партийна организацида тодорхой хүдэлмэри ябуулагдана гээд конференциин олонхи делегадууд тэмдэглэбэ. Багдаринай дунда һургуулиин директор Л. А. Макеева эдиршүүлые ажалда дуратайгаар һургаха, эртээнһээ али нэгэ мэргэжэлдэ дуратайгаар, ниитын хэрэгтэ ашатай туһатай ажал хүүлэжэ һургахын тула һургуулинуудай материально-техническэ үндэһэ һууриень бэхижүүлхэ шухала, зарим тэды дүй дүршэл манайшье һургуулида бии гээд тэмдэглээ. Ухибүүдэй һуралсалые ажал хүдэлмэритэй, ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулдаг багшанарые Н. Х. Шабаевае, Е. А. Баракинае, Т. В. Ичигеевае, С. Х. Боргеевае үгэ хэлэгшэ дурдаба.

ВЛКСМ-эй Баунтын райкомой секретарь А. Ц. Дармаев районой залуушуулай эршэтэ ажал тухай, коммунистнуудһурган хүмүүжүүлэгшэд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөөд, районой 2 мянга гаран комсомолшууд партийна организациин ёһотой туһалагшань байхал гээд найдуулаа. Районой зарим ажалша коллективүүдтэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха, социалис ажалай журам шангадхаха тухай районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальнигай орлогшо Д. Ц. Цырендондоков тобшо баримтануудые дурдан хөөрэбэ.

Партиин обкомой секретарь Л. В. Потагов конференцидэ хабаадажа, үгэ хэлэхэдээ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, доторой нөөсэнүүдые дүүрэнээр ашаглаха, үйлэдбэридэ бригадна гурим нэбтэрүүлгын удха шанар тухай, районой партийна организациин ээлжээтэ зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр тоггоо.

* * *

Партиин шэнээр һунгагдаһан райкомой эмхидхэлэй пленум дээрэ КПСС-эй Баунтын райкомой нэгэдэхи секретаряар **В. Д. Раднаев**, секретарьнараар **В. П. Сысоев, В. А. Максимов** гэгшэд һунгагдаба.

Р. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.

Комсомолой ажабайдал

ЗАЛУУГАЙ ЗАЛИ БАДАРУУЛАН

Элхиин авто-заһабарилгын заводой инструментальна участогай комсомол-залуушуулай бригада ажалайнгаа амжалтануудаар, һайн һайхан хэрэгүүдээрээ мэдээжэ болонхой. КПСС-эй гэшүүн Владимир Дмитриевич Заводов тус бригадые хүтэлбэрилдэг юм.

В. Д. Заводовой бригада эмхидхэгдэһээр дүрбэн жэл болоо. Бригадын гэшүүд энэ сагай хугасаа соо заводойнгоо бүхы залуушуулда эрхим жэшээ харуулдаг байгаа.

Үйлэдбэриингөө арбан һарын түсэбые тэдэнэр 110 процент дүүргэжэ, ажалайнгаа бүтээсые 19,3 процентээр дээшэлүүлһэн байна. Тиин эдэ залуушуул мүнөө 1984 оной апрелиин тоосоогоор ажаллана.

Үйлэдбэриин хамһабариин бригадануудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон тус бригадын гэшүүд май һараһаа хойшо түрүү һууриа алданагүй. Коллективэй гэшүүн бүхэн һарынгаа даабарие 115—125 процент дүүргэнэ. Энэ амжалтань юунһээ эхитэйб гэхэдэ, тэдэнэр нэгэ нарядаар хүдэлдэг болонхой, гэшүүн бүхэн коллективэйнгээ урда харюусалгатайгаа мэдэрнэ, хүбүүд бултадаа бэе бэедээ туһалалсан, ошо зали ехэтэйгээр, хүхюунээр хүдэлмэрилнэ.

Бригада өөһэдын уралан нарижуулагшадтай юм. Жэшээлхэдэ, Николай Калистратович Тарабукин подшипнигуудые мулталан абажа заһабарилха талаар тон шухала дурадхал зохёон нэбтэрүүлэнхэй. Н. К. Тарабукин В. Д. Заводов хоёр комсомолшууд болон залуушуулда хододоо туһатай зүбшэл заабари үгэдэг, хүдэлмэридэнь туһалдаг ёһотой һайн аха нүхэдынь юм. Залуу хүбүүн Юрий Капшара гэдэг журам муутай байгаа. Хэжэ байһан хүдэлмэреэрнь болон спортоор һонирхуулһанай, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаадуулһанай, хүбиингаа ажабайдалаар һайн жэшээ харуулһанай ашаар ... стнүүд тэрэнние ... гыда оруулаа һэн.

Бригадын олон ... уран һайханай наа... баададаг, спортоо... ходог, зариманиин ... приятиингаа комсо... митедэй буридэлд... дог юм.

Комсомол-залуу... бригада эрхим ... түлөө ВЛКСМ-эй ... райкомой болон ... гоо захиргаанай ... гэнтэ бэшэ магтуу... машуулагдаһан ...

Оронойнгоо түсэ... нэгэдэхи табан жэл... риние амжалтатай... лүүлэлсэхын түлөө ... ментальщигуудай ... лектив комсомол ... даруулан, бүри ... үрэтэйгөөр хүдэл... дэнхэй.

Н. ПАХО...
Загарайн район

Манай фотокор... А. Шойжоловой ... дээрэ Улаан-Үдын ... машина» заводой ... шэд Старовойтовуу... нат. Энэ хадаа ү... лагша хүдэлмэриш... Аха дүү Юрий, М... нович Старовойтову... водто залуу наһан... эхилһэн байна. Арба... дүүргэһэнэйнгээ һүү... Ивановичай Андр... эсэгэ, абтынга... гаар заводто, инст... на цехтэ хүдэлхөө... байна. Мүнөө Анд... жэлээ шудалжа ба... ровойтовууд цех ... дэтэй хүнүүд. Ажа... хим дүнгүүдые түйл... шаа һанаатай аха ... Жэшээ абаха хүнүү... шэ. Юрий Иванов... партийна организа... ретарь юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ан... евич, Юрий, Мих... вич Старовойтовууд...

ЭРДЭМТЭДТЭЙ НЯГТА ХОЛБООТОЙГООР

БАМ-ай тоннельнүүд ороной эрдэмтэдэй туршалгын полигон болонхой. Теориин талаар шэнжэлэлгэнүүд эндэ шамдуу түргэнөөр бодото дээрээ нэбтэрүүлэгдэнэ.

Тоннелиин оройе бүхэлхэ түхеэрэлтэнүүдые бариха шэнэ арга технологиин байгуулагдаһан ушар горитой үйлэ хэрэг болоно. Мүнөө барилгашад саг зуурын түхеэрэлгэнүүдэй орондо саг үргэлжэ байха ехэ түхеэрэлгэнүүдые абаһаар хаосаргана. Байгалай эрье шадарай хабсагай шулуун соогуур дүрбэн тоннель нимэ аргаар баригдажа байнхай. Шэнэ арга хэрэглэһэнэйнь ашаар энэ тоннелеэр ерэхэ жэлдэ поезднууд ябажа эхилхэ юм.

— Ороной эрдэм-шэнжэлэлгын элдэб түбүүдтэй бэелүүлдэг харилсаа холбоомнай саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ юм, — гэжэ Минтрансстройн эрдэм шэнжэлэлгын институдай БАМ-ай тоннельнүүдые бариха лабораториин хүтэлбэрилэгшэ С. Селиверстов хэлэнэ. —Тоннель баригшад олон ондоо бэрхэшээлнүүдтэй ушарна, тиимэһээ эрдэмтэдэй туһаламжагүйгөөр тэрэниие дабахын аргагүй юм. Эндэхи газарай ехээр хүдэлдэг ушарһаа энээнэй урда тээ хэрэглэгдэдэг аргануud эндэ таарамжагүй юм. Тоннель баригшадай нэбтэрүүлжэ байһан залаг хүтэлхэ автомат түхеэрэлгэ ехэ арга боломжонуудые нээхэ байна.

(ТАСС-ай корр).

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММ... БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭ...

ШИИДХЭХЭЭР АСУУДАЛ ОЛ...

Илангаяа хахалагдадаг газарай үрэжэлые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхын тула олон политой севооборот үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. Севооборот тухай, тэрэнэй аша үрэ тухай таһалгаряагүй хэлсэдэгбди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хэгдэһэн манай шэнжэлгэнүүлэй дүнгүүдые согсолжо, зэргэсүүлэн харахада, үнгэрһэн 15—20 жэлэй туршада хахалагдадаг газарай хүрьһэнэй үрэжэл эрид муулаһан байна. Зарим районуудта 30 — 50 процент хүрэтэр доошолһониинь элирүүлэгдэнхэй. Үнэн дээрээ үрэжэлөө алдаһан газарай хүрьһэн хада газарай хайр шулуундал адли болодог гээшэ.

Хүрьһэнэй үрэжэлэй муудаха ушар гол түлэб тала, хуурай талата зонодо үзэгдэһэн байна. Эндэ 3—4 политой севооборонууд хэрэглэгдэдэг. Органическа үтэгжүүлгэ оруулангүй, ногоо тарингүй, паар, шэниисэ, обёос гү, али зелёнко болгохоор обёосой таригдадаг политой севооборот нэбтэрүүлхэдэнь газарай хүрьһэндэ ургамалай үлөөдэһэн ехээр үлэнэгүй гээшэ. Иигэжэ үни болонгүй сэбэр паар болгожо газар хахалхада хүрьһэнэйнь һалхинда үлеэлгэжэ муудана.

Улаан-Үдын районой һуралсалай «Байгал» ажахыда, мүн Сэлэнгын райондо хэгдэһэн шэнжэлгын дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада гурбан политой севооборот — паарай һүүлээр шэниисэ, удаань обёос тарихадаа органическа үтэгжүүлгэ гаргангүй гектарай 60 килограмм азотнофосфорно үтэгжүүлгэ оруулхада, жэлдээ үрэжэлынь гектарай 1,3—1,6 тонноор, харин гурбан жэлдэ гектарай 3,2—3,6 тонноор доошолно. Мүн дүрбэн политой севооборотдо нимэрхүү хэмжээнэй минеральна үтэгжүүлгэ оруулхада үрэжэлынь гектарай 5,0—4,0 тонноор муудана. Тобшолбол, үсөөн политой севооборот хэрэглэхэдээ органическа үтэгжүүлгэ оруулангүй, ногоо тарилсангүй байхада, газарай үрэжэл түргөөр муудадаг гээшэ. Илангаяа гал гасуурай бэрхэшээлдэ ородог манай эндэ хүрьһэнэй үрэжэлэйнь доошолһониинь бүришье элеэр харагдана.

Минеральна үтэгжүүлгэ оруулхада үһалагдадаг газарта таримал ургамалда һайн байбашье, газарай хүрьһэнэй үрэжэлые дээшэлүүлнэгүй. Эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүлэй дүнгүүдые согсолон харахада, газарай хүрьһэн дээрэ үлэһэн нэгэ тонно ургамалай үлөөдэһэн болон үндэһэнһоо оройдоол 50 килограмм гэхэ гү, али 5 процент үрэжэл бүрилдэн бии болгоно. Энээгээр тодорхойлходо севооборонудой поли бүхэндэ жэлдээ гектарай 10 тонно органическа үтэгжүүлгэ оруулагдаха ёһотой. Хүрьһэнэй үрэжэлые эрид һайжаруулха гэбэл, гектарай 15—20 тонно наг шэбхэ гаргажа тараахада зохид байха. Гадна нэгэ удаа заабол ногоон таригдаха болоно.

Тала газартай зонодо севооборот нэбтэрүүлхэдээ сэбэр паарай поли дээрэ наг шэбхэ гаргахаһаа гадна нэгэ удаа ногоо тариха шухала. Ой модотой талата, мүн тайгата зонодо паар дээрээ органическа үтэгжүүлгэ гаргахын хажуугаар севообородой полидо олон жэлэй ногоо тариха хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ республика доторнай жэлдээ органическа үтэгжүүлгэ бүхыдөө 10 миллион тонно хэрэгтэй болодог. Тиихэдэ ажахынууд жэл бүхэндэ 2,5—3,0 миллион тонно наг шэбхэ суглуулжа бэлдэнэ. Иигээд байхадаа жэл бүри 7,0—7,5 миллион тонно иимэ үтэгжүүлгэ дуталдана гээшэ. Тиимэһээ энэ дуталдаһыень яагаад хүсэлдүүлхэб гэбэл, хойшолоо шэнжэлгын, бэдэрэлгын горитой хүдэлмэри ябуулжа, торф малтажа хэрэглэхэ, ногоо тарижа гү, али нүүрһэнэй тооһо үргэнөөр ашаглаха эрилтэ табигдана.

Сэбэр паар дээрэ таригдаһан ургамал бүхэн үргасатай байдаг. Тиимэһээ сэбэр паар тон зүбөөр, саг болзортонь элдүүрилжэ харууһалха гээшэ механизаторнуудай зайлашагүй зорилго мүн. Манай эндэ, мүн ороноймнай Европо түбидэшье сэбэр паар гол түлэб хабартаа элдүүрилэгдэнэ.

Агротехническэ заабариин ёһоор сэбэр паар газарай хүрьһэнэй хүсэд шиигтээд, дулаасаад байхада гэхэ гү, али биологическа бүридэлэйнь түлэг хүгжэжэ байха үедэнь элдүүрилхэдэ һайн юм. Ороной баруун хубида хабартаа газараа элдүүрилхэдэнь таарамжатай байдаг гээшэ. Харин манай эндэ сэбэр паар хабартаа бэшэ, түрүүшын фороогой һүүлээр зундаа хахалжа элдүүрилхэдэ зохид байдаг. Хабартаа газарай хүрьһэн һайнаар дулаасагүй, шиг нойтоор дутамаг байдаг юм. Тиимэһээ нажарай сагта гэхэ гү, али толорхойлбол, июниин 20-һоо июлиин 10 болотор газар элдүүрилхэдэ таарамжатай. Сэбэр паар хахалжа бэлдэхэһээ урид, мүн һүүлдэнь газараа дээгүүрнь бороойлжо буртаг ногооень, хорото хорхой шумуулнуудыень усадхана. Сэбэр паарай поли элдүүрилхэдээ хүрьһыень заабол урбуулжа хахалха эрилтэтэй. Юуб гэхэдэ, тараагдаһан органическа үтэгжүүлгын хүрьһэндэ дарагдажа, буртаг ногоониинь усадхагдана ха юм.

Эртын болон нажарай паар зэргэсүүлэн харахада, зундаа элдүүрилэгдэһэн паар хабар хахалагдаһанһаа һайн байһаниинь элирүүлэгдэнхэй. Нажарай паар дээрэ шэниисэ тарихада ургасань тиимэ үлүү бэшэшье һаа (гектарай 1,0 центнер) эртынхиһээ дээгүүр байгаа. Хоёрдохёор, зундаа элдүүрилэгдэһэн паар һалхинда үлеэлгэжэ үрэжэлөө доошолуулнагүй. Ушарынь хадаа нажар хахалагдаха паар дээрэ хабарайхиһаа 2 — 2,5 дахин ехээр буртаг ногоон ургажа, хүсэд эдеэшэнгүй усадхагдана. Тиимэһээ энэ паар дээрэ буртаг ногооной үрэһэн 2 дахин үсөөржэ эр...

тын паарта орхо... ногоондо үлүүсэ... гүй. Тобшолбол, ... дүүрилэгдэһэн паа... талаараа гэхэ гү, ... рай хүрьһэнэй үрэ... далгатай тэмсэхэд... на гээшэ.

Газарай хүрьһэ... лые хамгаалжа, а... хэрэглэхэдээ модо... намаг налхи хата... мэрээ гүримтайга... эрилтэ табигдана. ... хадаа жэл бүхэнд... хадалиг газартай ... ряад орондо үһа... дые, газарай хүрьһ... хамгаалха гээшэ ... хала мүн.

Мүнөө республи... най бүхыдөө 350 ... мо, жэжэ эмхи ... тэрэ тоодо гүйсэ... руулагдамал 17 ... модо отолжо бэлэ... до бэлэдхэдэг эм... нууд гол түлэб Ба... шадархи ой тайг... нэнхэй юм. Тиих... отологшод өөһэдт... жатай, ашагтай ... модо бэлэдхэдэг ... Эдэ бүгэдэһөө ... олон тоото ... ход үһаар ... лоо. Модо гурим... лэдхэхэ тухай хэл... дэгшье һаань, аб... хэбэринүүд саг ... лүүлэгдэнэгүй.

Нуур, сөөрэм... налхинууд байгаал... ниие шиигтүүлжэ ... гаар экологическа ... мүн. Тиимэһээ ... най эндэ намаг ... хатаахада байгаал... шиг нойтон хоко... гасуур болоно ...

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАТ

КОММУНИСТЫН ҮГЭ БАТА

Хирэ-хирэ болоод лэ бараан хара үүлэнүүд сугларжа, бороо шэбэрүүлээд, үбһэшэдэй ажалда һаад хэдэг хаһа байгаа. Одоошье аяр шара наранай элшэ доро Аралай сабшалангай үбһэнэй хатаахадал гэхэдэ, эхэнэрнүүдэй тракторна бригадынхид сүлөөгөө таһаржа, унагааһан ногоогоо яаралтайгаар тармана. Тэдэнэй дунда бригадын партгрупорг Е. Б. Нимаева ажалаараашье, шадабаряараашье онсо илгарна. Хажуу тээһээнь тэрэниие харахада, түмэр хүлэгтөө тон дүршэлтэй болоһон механизатор гэжэ мэдэхээр.

Эгээл энэ үедэ үбһэшэдэй байра руу шэглэһэн харгыгаар хуа тооһо бурьюулһан «УАЗ-469» түхэлэй хүнгэн автомашинын ерэжэ зогсоходонь, совхозой директор В. Ц. Дубшанов тэрээнһээ буужа, үбһэшэд тээшэ түргэн гэшхэлбэ. Тэдэнэртэн түр зуура мэндэ һониноо хэлсэнэ, ямар нүгые хэээ, хайшан гэжэ хуряаха тухай хөөрэлдэнэ. Һүүлэрнь Евдокия Бадмаевнае нэгэ бага хажуу тээшэнь абаашаад, долёобор хургаараа нюдэнэйнгөө шэл заһажа, ехэл халажа ядангяар хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлээ һэн:

— Зай, Евдокия Бадмаевна, тамнай яһала олон жэлдэ механизатораар хүдэлнэ гээшэт, бригадынгаа басагадуудые дахуулжа яһала бэрхэ мэргэжэлтэд болгоот. Мүнөө нигэд гээд гэр бүлэтээ эхэ хонидые даажа абаа һаатнай ямар гээшэб?

—Хонин ажалда ехэ хүдэлөөгүй зон гээшэбди. Ямар юм даа, гэртэхинтээ зүбшэхэ гүбди даа, — гэжэ Евдокия Бадмаевна тобшохоноор харюусаа һэн.

Хонишон болохо. Бага балшар наһанһаа хүдөө нютагта өөдөө болоһон, мал яһала харагдаһан юм ааб даа. Теэд хэдэн зуун хонидые даажа абаха болгодоно. Түл абалгын үедэ унтаха, хэбтэхэшье саг һалаха. Һаяхан гараһан нарай хурьгад халтад гэбэл муудахаяа һанаха, эхэнь голохо, зариманиинь хүхэндөө һүеэ оруулангшьегүй хурьгалжархиха. Юрэдөөл, эндэ ганса оролдолго хэрэгтэй бэшэ, харин шадабари шиидхэхэ байна. Минии шадаха юумэн үшөөл багахан ха юм даа. Хэзээ нэгэтэ залуудаа хурьгашанаар ажаллахадаа, хамаг нюуса таабаринуудынь булта ойлгогдоошьегүй ааб даа. Яалтай гээшэб? Теэд хүдөө ажахыда хэзээ нэгэ сагта хүнгэн юумэн гэжэ байдаг аал? Тракторташье хүдэлхэдөө, үдэр һүнигүй ябагданал гээшэ. Совхознай һүүлэй жэлнүүдтэ хүл дээрээ гаража байна. Гэбэшье малшадай дуталдадаг тухай сутлаан бүхэндэ хэлсэнэ ха юмбибди. Хэдэн жэлэй урда тээ мүн нимэ дурадхалай ороходо үхибүүднай багахан, һаяхан байгуулагдаһан эхэнэрнүүдэй бригадашье хүсэд тухандаа хүрөөдүй байгаа. Харин мүнөө ехэ басагамнай Алма-Ата хотодо университедтэ һурана, багашуулшье муу борьбоёо гээгээ. Хүдэлжэ шадаха гэжэ найдахадаа намда хандаба гээшэ. Энэ найдабаринь харюулагдаха гээшэ гү? Юрэдөөл Жанчинтаяа зүбшэжэ, нэгэ тээшэнь шиидхэхэ болоо...

Тракторай жэгдэхэн абяан доро олон тоото бодолнууд урда хойно орон, Евдокия Бадмаевнагай толгой соонь түргэ-түргэн урилдана. Зүб даа, ехэ алхам хэхын урда ямаршье хүнэй сэдьхэл бодол тэнсүүрисэ алдажа, «зай» «үгы» хоёрой хоорондо маргажа байдаг. Долоон жэлэй саада тээ совхозой комсомолшуудай хамтынгаа суглаан дээрэ эхэнэрнүүдэй тракторна бригада эмхидхэхэ гэжэ тогтоол гаргахадань, коммунист Е. Б. Нимаева энэ үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжэһэн юм.

Ажалай Улаан Тугай ордено, Буряадай АССР-эй габьяата механизатор Ц-Д. С. Гармахановай шадамар хүтэлбэри доро тус бригада республика соогоо суурханхай. Үбһэ шэрэхэ, наг шэбхэ сабшалан, поли дээрэ гаргаха, алар холын түмэр замай станциһаа холимол тэжээл асарха гэхэ мэтын али олон шухала даабаринуудые эдэмнай жэншэдгүйхэноор дүүргэдэг гээшэ. Үнэхөөрөө, энэ бригадые «тусхай даабаритай часть» гэжэ нютаг зоной өөһэд хоорондоо хэлсэдэгынь даншье буруу бэшэ ха. Тэрэл долоон жэлэй урда Евдокия Бадмаевна бригадын гэшүүн болохо гэжэ шиидэхэдээ алдуу огто хээгүй, коммунистын зүрхэнэй тэгүүлэл зүб тээшээ шэглэһэн байгаа.

Мүнөө Буряадай АССР-эй габьяата механизатор болоһон Е. Б. Нимаева наһанайнгаа нүхэр Жанчин Цыденовичтэйгээ Зүүнбэе гэжэ газарта эхэ хонидые харууһалжа байна. Даажа абаһан 488 зуһагүүдынь түрүүшынхиеэ хурьгалха. Эхилжэ хүдэлһэн жэлдэ шэнэ хонидые абаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ, һанагдаагүй элдэб бэрхэшээлнүүдтэй ушархашье баатай болгодохо. Гэбэшье ажалша хүнэй һайхан сэбэр шарайень, найдамтай хурса харасыень ажаглахадаа, аалихан аад, тоб байса хэлэһэн үгэнүүдыень шагнахадаа, коммунист Е. Б. Нимаевагай үгын бата байһандань найдангүй яалтайб!

Арба гаран жэл соо механизатораар хүдэлжэ суурхаһан, областной партийна организациин шалгалтын комиссиин гэшүүн, «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишон Е. Б. Нимаева областной партийна конференциин делегат болохо этигэмжэдэ дахяад хүртэбэ.

Ц. ОБОРОВ.

Хэжэнгын район.

ТҮРЭЛХИД—ҺУРГУУЛИ—АЖАБАЙДАЛ

...ҮҮЖҮҮЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИИЕ УЛАМ НАРИЖУУЛХА

...наһа гүйсөө... хүмүү... зургаануудай ... ялдэ үргэдэ... ясли-садууд ... коммунис ... ынгээ ха... ческа талаа... ашаг үрэтэй ... дай аша ту... рондо хэдэн ... зон арадай ... ндэ ажалла...

...ай икнийн ... эй шиидхэбэ... дээрэ нүхэр ... ой хэлэһэн ... нгаа хүтэл... зэргэтэйбди. ... байдалайнгаа ... е болбосо... баха ёһотой. ... лой хүгжэл... тэ ажабай... шасатай тон ... нүхэр Ю. В. ... ИД эгээн лэ ... ажалай гол ... тээшэ. ... ктор урга... ... бага үетэ... ... ёһоор хүмүү... ... эдэбхи үүсхэ... ... зэряа сүм ... олон. Тэдэ... ... ьяата ажа... ... э оронойн... ... хайрануудай ... ... най районой ... э гүйсөөгүй ... зургаануудые ... ... лзэд хүтэл... ... дундаһаа гэ... ... лгын ажал... ... ажаллажа, ... түрэлхидэй... ... л магтаал... ... олон юм. ... та Ивановна ... эй хүүгэдэй ... доровна Че-

пурина (хүүгэдэй 3-дахи саад). Мария Соктоевна Николаева (Дүтэлүүрэй хүүгэдэй саад), Людмила Архиповна Черномизий (Холтоһон һууринай үхибүүдэй 5-дахи саад), Дора Доржиевна Будаева (Закаменск хотын 11-дэхи саадые даагша) болон бусад олон нүхэд түрэлхидэй болон хүүгэдэй хүндэтэй зон болонхой.

1982 оной апрелиин 15-да партиин райкомой болон райгүйсэдкомой тогтоолой ёһоор район доторнай һургуулиин наһа гүйсөөгүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые шэнээр эмхидхэлгэ үргэдэһэн байна. Тэрэнэй ашаар Закаменск хотодо 320 үхибүүдэй хүүгэдэй комбинадай, Бүргэ тосхондо табин һууритай ясли-садай барилга эхилһэн байна. Тэрэшэлэн Баян-Гол һууринда 120 үхибүүдэй һууритай ясли-садай барилга хэгдэхээр хараалагданхай. Гэбэшье дурсагдагша барилгануудай ажалай ябаса унжагайрна гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. Тиихэдэ манай районой хүдөө нютагуудта шэнэ ясли-садуудые нээхэ тухай асуудал шухала болонхой.

Ябажа байһан арбан нэгэдэхи табан жэлэй үедэ Хамниин, Цахирай ясли-садуудые үргэдхэхэ, мүн Санага, Дүтэлүүр, Үлэгшэн, Харацай тосхонуудта дурсагдагша нютагуудай совхозуудай мүнгэ зөөрөөр шэнэ байшангуудые барихыень харгы заһабарилгын захиргаанда даалгагдаһан байна. Байгша ондо Бургалтайн үхибүүдэй саадай байшан үргэдхэгдэжэ түгэсэхэнь.

Тиихэдэ үнгэрһэн зун Үлэгшэнэй, Цахирай үхибүүдэй саадуудта шэнэ мебель абтаа һэн. Хамниин, Ехэ-Цахирай, Сагаан-Моринной, Мэлын болон Утаатын хүүгэдэй саадуудта дурсагдагша нютагуудай ажахынууд шэнэ мебель, үхибүүдэй нааданхай гэхэ мэтэнүүдые саг соогоо абажа үгэдэг байна. Туһаламжын һургуулиин дэргэдэхи хүүгэдэй саадай ажахын хэрэглэмжын газар үргэдхэгдөө. Тиигэжэ эндэ түлеэ хадагалха байра баригдаа, огородой газар үгтөө һэн.

Зэдын комбинадай гэр байрын таһагай хүдэлмэришэдэй туһаламжаар Холтоһон һууринай, Закаменск хотын олон тоото хүүгэдэй ясли-садууд жэл бүри саг соогоо һайн шанартайгаар заһабарилагдадаг байна. Закаменск хотын 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи, 5-дахи болон Хамниин, Дүтэлүүрэй, Санагын хүүгэдэй саадуудай, мүн Холтоһон һууринай 1-дэхи яслида үхибүүдые хүмүүжүүлгын талаар эрхим зэргын кабинедүүд түхеэрэгдэнхэй.

Жэл бүри үхибүүдэй олошоржо байгаа энэ сагта һургуулиин наһа гүйсөөгүй хүүгэдые хүмүүжүүлгын эмхи зургаанудай барилга гээгдэлтэй гэжэ эндэ тэмдэглэмээр байна. Закаменск хотодошье, районой хүдөө нютагуудааршье олохон бүлэнэр хүүгэдээ ясли-садуудта байлгаха аргагүйдэнэ. Мүнөө үедэ районой 2500 гаран үхибүүд һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй эмхи зургаануудта үгтэжэ хүмүүжүүлэгдэнэ. Хүдөө нютагуудай бүхы арбан табан ясли-садуудай арбан дүрбэниинь бага хэмжээнэй байха юм. Тиимэһээ хүмүүжүүлгын коллективүүдэй ажал хэрэгшье хүшэр зэргэтэй байха болоно. Далахай, Енгорбой, Нурта, Хужар, Үлэнтэ, Борто тосхонуудта хүүгэдэй саадуудые нээхэ асуудал шиидхэхээр болонхой.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ хүмүүжүүлгын асуудал тухай онсолон тэмдэглэгдээ һэн. Хүмүүжүүлэгшэ-багша хадаа энэ хүшэршье, хүндэтэйшье ажалай гол үйлэдэгшэ нюур болоно. Тиимэһээ тэрэнэй бэлиг шадабарияа, энэрхы дулаан хандасаһаань үхибүүдэй һонирхол, хүгжэлтэ гэхэ мэтэ үргэдэхэ жэшээтэй.

Манай районой хүүгэдэй бүхы ясли-садуудта зуун жара гаран хүмүүжүүлэгшэд ажаллана. Тэдэнэй олонхинь тусхай мэргэжэлтэй байна. Гадна дээдэ һургуулинуудта заочноор һурадаг нүхэд бии. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал оролдолгоёо элсүүлжэ, коллективүүдэйнгээ ажалые урагшатайгаар ябуулдаг ясли-садуудай хүтэлбэрилэгшэд манда олон.

Ажалдаа зохёохы ёһоор хандажа, үхибүүдые эбтэй эетэйгээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үнинһөө хойшо үльгэр жэшээ харуулдаг, ехэ дүй дүршэлтэй болоһон нүхэд гэхэдэ В. А. Тальцева (Баян-Гол), О. А. Тимофеева (Санага), Т. П. Михайлова (Закаменск), Д. Ц. Гармаева (Үлэгшэн), Н. Ф. Реунова (Холтоһон һуурин) болон бусадые дурдалтай.

Хүгжэм гээшэ үхибүүнэй хүгжэлтэдэ ехэ һайн нүлөө үзүүлдэг гээшэ. Манай саадуудай хүгжэмэй хүтэлбэрилэгшэд Ю. С. Винтулькин, В. Р. Памаев, Н. И. Шкурова, Р. Г. Бодорова, Л. П. Винтулькина өөһэдынгөө бэлиг шадабариие үргэнөөр дэлгэжэ, балшар бага үетэниие хүгжэм, дуунда дуратайгаар хүмүүжүүлдэг байна. Гадна хүмүүжүүлэгшэдэй тон түрүүшын туһалагшад болохо, хүүгэдтэ энэрхы нянинууд ясли-садуудта олон.

Манай хүмүүжүүлэгшэд өөһэд өөһэдынгөө түсэбэй ёһоор эрдэм болбосоролоо, теоретическэ болон методическа шадабарияа саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байдаг. Тиигэжэ хүмүүжүүлгын шэнэ, ашагтай онол аргануудые, өөһэдынгөө дүршэл харуулһан мэдээсэлнүүдые педсоведүүд болон методическа нэгэдэлнүүдэй секцинүүд дээрэ хэдэг юм.

Һуралсалай үнгэрһэн жэлдэ Хамниин, Санагын, Цахирай, Дүтэлүүрэй ясли-садуудай методическа нэгэдэлнүүдэй ажал аша үрэтэй байгаа гэжэ онсолон тэмдэглэмээр. Гадна Закаменск хотын үхибүүдэй саадуудта ажаллажа заочноор һурадаг хүмүүжүүлэгшэдэй нэмэл хэшээлнүүд, консультацинууд удха һайнтай һэн тула һургаал, заабари болгожо абамаар һэн.

Холтоһон һууринай 1-дэхи, 2-дохи, Баян-Голой 2-дохи, 3-дахи ясли-садуудта хүүгэдэй үгүүлэл-хэлэнэй хүгжэлтэдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг. Гэбэшье бага наһатанай анхарал абаһаар татажа, эдэбхи үүсхэлыень үргэдхэн олоор хабаадуулма наадануудай, тэдэнэй дунда үшөөл үсөөн эмхидхэгдэдэг ушар үзэгдэнэ. Энэ хадаа нэгэ доро хүмүүжүүлгын болон нааданай теори, методико гэхэ мэтые манай зарим хүдэлмэрилэгшэдэй һулаар мэдэдэгһээ болоно ха юм.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ үхибүүдэй бэеын тамирай хүгжэлтэдэ анхарал хандуулха тухай онсолон хэлэгдэһэн байна. Тиимэһээ юрын спортивна снарядуудые манай зарим ясли-садууд удаажарангүй байгуулха, үхибүүдые тэдэнэртэ наадуулжа һургаха зэргэтэй.

Үхибүүдэй элүүр энхэ хүгжэлтэдэ манай парти, Совет правительство ехэ анхарал оролдолгоёо хандуулжа байгаа, байхашье гээшэ. Түсэбтэ энэ табан жэлэй туршада медицинын талаар хангалгын шанар һайжаруулагдажа, үхибүүдые элдэб үбшэнһөө һэргылхэ хүдэлмэри үргэдхэгдэхэ байна. Элүүр энхэ үхибүүн һуралсалдаашье һайнаар хандаха. Эндэһээ түрэлхидыньшье дүүрэн сэдьхэлтэй ябаха байһан тула ажалай амжалтануудые түйлаха байна ха юм. Закаменск хотын 8-дахи яслисадта Клара Антоновна Горст хорин зургаан жэлдэ медсестрагаар ажаллажа байна. Тэрэшэлэн 2-дохи, 3-дахи саадуудта Г. А. Миллер, О. К. Хоменко, Санагын үхибүүдэй саадта Елена Хандуевна Лыгденова гэгшэд удаан саг соо үхибүүдэй элүүр энхые һэргылэн сахижа байдаг.

Үхибүүдые сэбэр агаарта сэнгүүлжэ, бэе махабадыень бэхижүүлхэ, хатуужуулха талаар мүн горитой ехэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Закаменск хотын олон тоото ясли-садуудые Зэдын комбинадай хамһабариин ажахы (директорынь нүхэр Ю. К. Мокрецкий) сагаан эдеэгээр, шэнэ ургасын овощоор һайнаар хангажа байдаг.

Хүүгэдэй эхин алхамууднаа захалжа, тэдэниие ажалда дуратайгаар, дадалгатайгаар һургаха гээшэ манай ажалай гол зорилгонуудай нэгэн мүн. Тиимэһээ манай хүмүүжүүлэгшэд энэ талаар хэрэг ажалаа нарижуулан, саадайнгаа байшан соошье, газаадахи огород соошье таарууxан ажал хүүлэдэг, сэсэгүүдые уһалуулдаг юм. Энэ талаар Хамниин, Холтоһоной, Цахирай, Закаменск хотын 7-дохи, 8-дахи, 1-дэхи 3-дахи болон Үлэгшэнэй ясли-садуудай хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи һайшаагдадаг.

Үхибүүдые гоё һайханда дурлуулжа һургаха гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай. Тиимэһээ багшанар-хүмүүжүүлэгшэднай хүүгэдэй эдэбхи шадабариие хүгжөөжэ, элдэб арадуудай хатарта һургадаг, шүлэг, дуунуудые сээжэлдүүлдэг, манай ороной республиканудай ажабайдалтай, соелтой танилсуулдаг байна. Гадна манай хүүгэдэй саадуудай ажал ябуулга нютагайнгаа һургуулитай нягта холбоотойгоор үнгэргэгдэжэ байдаг. Тиимэһээ жэл бүри хүүгэдэй саадуудта хүмүүжүүлэгдэһэн үхибүүд һургуулида ерэхэдээ улам элдхэл һайнтайнууд болодог юм.

Һуралсалай шэнэ жэлһээ захалжа һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдые хүмүүжүүлдэг эмхи зургаанудай хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые болон ургажа ябаа үетэниие һубэлгэн хурсаар, элүүр энхээр, мүн зүб хараа бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ талаар республикын научно-практическа конференциин заабаринуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө хүсэл оролдолгоёо зорюулха байна. Энэ һайн һайханшье, хүндэтэйшье хэрэгэй амжалта хадаа хүмүүжүүлэгшэ бүхэнэй эдэбхи үүсхэлтэ ажалһаа дулдыдаха гээшэл.

О. БАТУЕВА,
арадай депутадуудай Захааминай райсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

АЛМАЛТА, АРЬБАЛАЛТА — ХҮН БҮХЭНЭЙ ХЭРЭГ

БУДАПЕШТ. Алмаха арьбалха гээшэ хүн бүхэнэй хэрэг гэһэн уряа доро арадай Венгриин ажалша бүхы коллективүүд хүдэлнэ. Түүхэй эд болон элшэ хүсэндэ гамтайгаар, бодомжотой зүбөөр хандаха гээшэ үнэхөөрөө гүрэнэй, бүгэдэ арадай хэмжээнэй политика болонхой. Ороной элшэ хүсэнэй ажахын бүридэлые шэнэдхэн һайжаруулха, элшэ хүсэ алмадаг арга технологи нэбтэрүүлхэ талаар ВНР-эй правительствын программа гол үүргэ дүүргэнэ.

Венгриин энэ табан жэлэй (1981—1985 онуудта) туршада энэ зорилгоор 30 миллиард форинт гаргашалагдахаар хараалагданхай. Энэнь хадаа шэнэ шахтануудые барилгада, түмэр замай шэнэ участогуудые электрижүүлгэдэ, шулуун ба хүрин нүүрһэ, байгаалиин газ болон электрын элшэ хүсэ, үргэнөөр хэрэглэлгэдэ зорюулагдаха капитальна һомололтонууд мүн болоно.

Алмалта, арьбалалтатай хүдэлмэриин, элшэ хүсэ, түүхэй эд болон материалнуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхын түлөө конкурснууд республикын ажалшадай дунда үргэн дэлисэтэй боложо байнхай. Эдэ конкурснуудай ашаар арадай ажахыда 6 миллиард форинт ашаг олзо оруулагдаа. Нөөсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхын түлөө тэмсэл социалис ажалай бригадануудай коллективүүдэй, предприятинуудай, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үргэнөөр дэмжэгдэнэ. Мүнөө жэлдэ уралан нарижуулагшадай хэдэ хэдэн дурадхалнуудай бэелүүлэгдэхэдэ, бүри хямда түлишөөр 400—500 мянган тонно нефть һэлгэхэ арга олгохо.

ШЭНЭ КЛИНИКЭ НЭЭГДЭБЭ

ПРАГА. Чехословакиин ниислэл хотодо пластическа хирургиин клиникэ нээгдэнхэй. Микрохирургиин талаар мэргэжэлтэд-врачнуудые бэлдэхэ, мүн тэрэшэлэн шатаһан газарые аргалха талаар шэнжэлэлгын ехэ программа бэелүүлхэ ороной томо бааза, социалис оронуудта пластическа хирургиин талаар хэгдэдэг шэнжэлэлгэнүүдые залан хүтэлбэрилдэг түб болохо юм.

КАУЧУГТА УРГАМАЛНУУДАЙ ПЛАНТАЦИ ҺЭРГЭЭГДЭНЭ

ПНОМПЕНЬ. Ороной техническэ гол ургамал болохо каучугта ургамалнуудай плантаци һэргээгдэнэ. Дайнай жэлнүүдтэ, Пол Подой эзэрхэн зонхилхо үедэ, эдэ плантацинууд орхигдошоһон байгаа юм. Мүнөө шэнэ модод һуулгагдана, плантаци байгуулхын тула шэрэнги отолжо сэбэрлэгдэнэ.

Кампонгчам провинцида 12 мянганһаа дээшэ гектар талмайда гевея таригдадаг юм. Мүнөө энэ ургамал гүрэнэй хиналтада абтанхай. Латекс үйлэдбэрилдэг предприяти дахин продукци үгэжэ эхилээ. Һүүлдэ тэрээнһээ каучук үйлэдбэрилдэг.

Техническэ ургамалнуудай таригдадаг талмайе үргэдхэлгэ арадай Кампучиин хүдөө ажахые хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь мүн. Тиигэжэ промышленна предприятинууд түүхэй эдээр хангагдана, мүн гадаадын гүрэнүүдтэ худалдахын тула нилээд ехэ продукци хубаарилагдана. Каучугта ургамалнуудай плантаци һэргээхэдэнь Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй оронууд ехэ туһа хэһэн байна. Тэдэнэр хүнгэлэлтэтэй сэнгээр хэрэгтэй түхеэрэлгэ, мүнөөнэй хүсэ ехэтэй техникэ, химическэ үтэгжүүлгэ залуу республикада худалдадаг байна.

СССР-эй ТЕХНИЧЕСКЭ ТУҺАЛАМЖААР

ХАНОЙ. Сайн набша болбосоруулха талаар СРВ-гэй эгээл томо заводуудай нэгэн ороной хойто хубидахи Лайтяу провинцида ашаглалгада оруулагдаа. Барилгашад ажалайнгаа амжалтые Агууехэ Октябриин социалис революциин 66 жэлэй ойдо зорюулаа юм. Предприяти Советскэ Союзай техническэ туһаламжаар баригдаһан байгаа. Завод 40-һөө дээшээ тонно хоншуу хара сай үдэр бүри үгэхэ аргатай юм. Уласхоорондын дэлгүүр дээрэ эндэхи сайн шанар үндэрөөр сэгнэгдэһэн байгаа. Лайтяудахи сайн заводой хүдэлжэ эхилхэдэ, сай тарижа ургуулха тусхай шэглэлтэй томо комплекс бариха асуудал шиидхэгдэбэ.

ВЬЕТНАМ-СОВЕТ ХАНИ БАРИСААНАЙ БҮЛГЭМЭЙ ШЭНЭ АДРЕСУУД

ХАНОЙ. Вьетнамай эгээл олон хүн зонтой эмхинүүдэй нэгэн — Вьетнам-совет хани барисаанай бүлгэмэй (ОВСД) карта дээрэ шэнэ адресууд нэмэбэ. Вьетнамай ниислэл хотодо Кимльен гэжэ гостиницын комплексын дэргэдэ тэрэнэй отделени нээгдээ. Социально-экономическа ба соёлой барилгадань Вьетнамда интернациональна туһаламжа үзүүлдэг совет мэргэжэлтэд тэндэ ажаһуудаг юм. Энэ хадаа ОВСД-гэй хамтын гэшүүн болоһон хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын түрүүшын предприяти мүн.

Ханой шадархи Мелинь гэжэ уездэ Тьенфонг кооперативта бүлгэмэй отделени баһал нээгдээ.

(ТАСС).

...ОРТЫН ОЙН БАЯР

...Шэтын об... орон до... болоһон ... байгуулаг... нгээ оин ... тэмдэглэбэ. ... медицинскэ ... нуудые үр... хүнэй ... ние эмшэл... жэл оүри ... нүүд оро... нютагууд... Илангаяа ... Холын Хой... рнын ... ад эндэ ... Дарһанай ... амидаралта ... адаа бэхи... курортдо ... Арадай ... алшад ерэ... үлэй жэл... Амарай ту... лгашад эн... Манай ... олон тоото ... дороо амар... аршаан ... хүсэ шада... жа байгаа ... малшад, ... 300 гаран ... эдэг, эндэ ... алдаг бай... онирхолтой ... бии. Нэн ... зуун жэлэй ... эндэ ур... гэхэ. ... лэй үнгэр... ондо эндэ

4 модон гэр баригдажа, хүн зон амаржа эхилһэн, эхэнхидээ баяшуул, наймаашад ерэдэг байһан юм ха. Олзо бэдэрһэн һүбэлгэн наймаашад эндэхи аршаанай эмшэлхы шанарые мэдээд, бэеэ аргалуулха дуратайшуулһаа түлбэри абадаг болоо. 1893 ондо сэрэгэй врач Кучинский гэгшэ эндэхи уһанай шанарые шэнжэлжэ, эрдэм наукын тобшолол хээ, удаань доктор Кокосовой хүтэлбэри доро Дарһанай аршаан тухай ном хэблэгдээ юм.

1920 ондо, Забайкалида Совет засагай тогтоходо Дарһан курорт ажалшадай амаралтын, бэеэ аргалуулгын газар болоо. Түрүүшын жэлнүүдһээ эхилжэ, эндэ ехэ барилга хэгдэһэн олон зуугаад хүн зоной амарха байранууд бодхоогдоо. Мүнөө эндэ найман ехэ корпусууд соо мянга гаран хүн нэгэн доро амардаг, аргалуулдаг байна. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ барилга хэгдээ. Эндэ эмшэлүүлхэһээ гадна сүлөөтэй сагаа аша туһатайгаар, һонирхолтойгоор үнгэргэхэ бүхы арга боломжо зохёогдонхой. Соёлой байшанда 570 хүнэй һууха кинозал, библиотекэ, музей, спортзал болон элдэб наада эмхидхэхэ таһагууд бии.

Эндэ ерэһэн хүн зониие эмшэлхэ, тэдэнэй бүхы эрилтэ хэрэглэмжыень хангаха талаар эндэ 825 хүн хүдэлнэ, тэдэнэй дунда баян дүршэл шадабаритай болоһон 130 гаран врачнууд болон медицинскэ бусад хүдэлмэрилэгшэд хүдэлнэ. Ажалай Улаан Тугай орденто В. П. Тимофеева, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто В. П. Лукин, үнинэй врачнууд И. П. Лукин, Л. А. Кишкина, И. Н. Подпругина, В. Ц. Дондоков болон бусад коллектив дотороо, бүхы амарагшадай, эмшэлүүлэгшэдэй дунда хүндэтэй болонхой. Ажалшадые эрхим һайнаар хангахын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хабаадажа, курортын хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив олон тоото шагналнуудта хүртэһэн байна. Эдэ бүгэдэ тоо баримтанууд курортын музейн соо бэшээтэй. Мүн эндэ ажалшадай баяр баясхалангай тэмдэг болгон орхиһон бэшэгүүдэй зузаан дэбтэр бии.

Курортын байгуулагдаһаар 125 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан һаяхан эндэ боложо үнгэрбэ. Курортын ахамад врач, РСФСР-эй габьяата врач, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто В. И. Черных элидхэл хээ. Суглаарагшадта Шэтын уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэд һонирхолтой концерт харуулба.

Манай корр.

...ИВАНОВОЙ ...АЛТА ЖЭЛ

— Дэлхэй дээрэ намһаа жаргалтай хүн үгы. Намда иимэ зол жаргал 1983-дахи жэл асараа,— гэжэ Литвагай комбайнер Валентин Макарович Иванов хөөрэнэ.

Дүшэн жэлэй саада тээ, дайнай үедэ төөриһэн хүбүүн түрэһэн эжыгээ, аханар, эгэшэнэрээ олоо бшуу...

Белоруссиин Лешня тосхондо фашистнууд дүтэлжэ ябаба. Хүн зон ой тайга руу зугадан ошобо. Дайсад ой соогуур тосхоной хүн зониие бэдэржэ ябахадаа, Валентиные, тэрэнэй Гриша ахые, Ольга эгэшыень, Мария гэжэ хүгшэн эжыень олобо. Долоотой Сля зугадажа шадаа. Мария хүгшэниие Валентин ашатайнь фашистнууд концлагерь абаашаба.

Эшелоной Литвагай Алитус станцида зогсоходо Барава тосхоной Иозас Бурявичус юрын ушараар эндэ байһан юм. Һогтуу харуулшанһаа тэрэ үхэхэ түйлдаа хүрэһэн хүбүүе галуугаар андалдажа абаа бэлэй...

— Хүнэй ажабайдалда хэрэгтэй юумэн намда бүлга оии. Гэр бүлэтэйб, ажалтайб. Түрэлхидөө олоходомни, нэгэ ушар лэ туһалаа,— гэжэ В. Иванов хөөрэнэ.

Белоруссиин телевиденеэр Литвагай «Кирсна», Белоруссиин «Искра» колхозуудай хани барисаан тухай дамжуулгада Валентин Ивановой хуби заяан тухай дурдагдаба ха. Белоруссиин Лешня тосхоной багша О. В. Липская Валентиные тиихэдэ таняа һэн.

Удааншье болонгүй Валентин түрэлхидтэйгөө уулзаа.

—Мүнөө хоёр эжытэйб. Теэд эсэгэмни ганса». Түрэһэн эсэгэмни, Авраам Иванович, энэ үдэрые хүлеэжэ ядаһаар наһа бараа, — гэжэ В. М. Иванов халаглана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. В. Иванов хоёр эжынэртэйгээ — Изобелла Бурявичене (зүүн гарһаа), Антонина Игнатьевна Мишура (баруун гарһаа); 2. А. И. Мишура энэ дуб модоной хажууда ерэжэ, хүбүүгээ хүлеэдэг байһан. **ТАСС-ай фотохронико.**

ТАСС • АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

АНГОЛЫН АРАДАЙ МАНЛАЙ

МАПУТУ. ФРЕЛИМО партиин районно конференци ажалай ба политическэ ехэ дэбжэлтын оршон байдалда Мозамбигай ниислэл хотын Матола райондо нээгдэбэ. Тэрэнэй делегадууд Мапуту хотодо партиин түрүүшын районно комитедые байгуулжа, һунгагдадаг зургаануудай ажал ябуулгын программые хараалха, хэдэ хэдэн эмхидхэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна.

Партийна эмхидхэлэй байгууламжые бэхижүүлхэ тухай партиин IV съездын шиидхэбэритэй тааралдуулан, ФРЕЛИМО партиин районно комитедүүд эмхидхэгдэн байгуулагдаха юм. Томо ехэ промышленна предприятинуудта, хүдөө ажахын кооперативуудта, гүрэнэй фермэнүүдтэ, һуралсалай эмхи зургаануудта, Мозамбигые сүлөөлэлгын арадай хүсэнүүдтэ эхин эмхинүүд байгуулагдаха. Шэнэ партийна организацинуудай эмхидхэгдэн байгуулагдажа байһантай дашарамдуулан үнгэрһэн суглаанууд дээрэ хүнүүд үгэ хэлэхэдээ, республика дотор социально-экономическа хубилалтануудые хэлгэдэ ФРЕЛИМО партиин үүргэ улам дээшэлжэ байна гэжэ тэмдэглэбэд.

Социалис обществын үндэһэ һуурине байгуулхын түлөө, национальна бэеэ дааһан байдалаа бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ парти арадай ёһотойл манлай болоо гэжэ тэдэнэр заана.

Д. ОРТЕГЫН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

БУЭНОС-АЙРЕС. Хэрбээ США-гай манай орондо добтолхо һэдэлгэ гаргаа гээшэ һаань, бүхы никарагуан арад шиидхэхы шанга сохилто үгэхэ юм гэжэ Национальна сүлөөрэлгын сандинис фронтын (СФНО) национальна хүтэлбэриин гэшүүн, Никарагуагай национальна һэргэн хүгжэлтын правительствын хүтэлбэрилхы соведые ударидагша Даниэль Ортега эндэ болоһон пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Сандинис правительство ороной бүхы хүн зоной аша туһада политика бэелүүлнэ гэжэ Никарагуагай хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ.

1985 ондо бүгэдэ нийтын һунгалта үнгэргэхые хараалжа байһанаа СФНО баталба гээд Д. Ортега мэдээсэбэ. Ямаршье хизаарлалтагүйгөөр ороной наһаяа хүсэһэн бүхы эрхэтэд һунгалтада хабаадаха байна. Никарагуада политическэ байдалые саашадаа демократическа шэнжэтэй болгохо талаар шэглүүлэгдэһэн бусад хэмжээнүүд зохёогдоно байна.

ПАГУОШСКО УУЛЗАЛГАДА ХАБААДАГШАДАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ЖЕНЕВЭ. Американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолго энэ түондэхи түгшүүрилэй гол шалтагаан болоно. Тиин тэрэ ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалтые саашадань үргэдхэхэ байна гэжэ дэлхэйн 16 ороной, тэрэ тоодо СССР-эй элитэ мэдээжэ эрдэмтэдэй, нийтын ба политическэ ажал ябуулагшадай хабаадалгатай уласхоорондын Пагуошско уулзалгын дүүрэмсээр эндэ толилогдоһон мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Ракетэнүүдые тараан тодхолгые дары зогсоожо, тэрэнэй эхилхын урда тээхи байдалда тэхэрин бусаха шухала гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Тиигээд байгаа һаань, Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха, хороохо совет дурадхалнууд дахинаа хүсэндөө орохо зэргэтэй. Энэ ушар ядерна буу зэбсэгүүдэй талаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхын тула шухала эрхэ байдал байгуулха арга олгохо байна.

Уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулжа, эгээл таарамжатай эрхэ байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэһэн хэдэ хэдэн тодорхой хэмжээнүүдые хараалхадаа, ядерна буу зэбсэгые түрүүлэн хэрэглэлтэһээ арсаха гээшэ онсо шухала удха шанартай байна гэжэ мэдүүлгын авторнууд онсолон тэмдэглэнэ. Советскэ Союз нэгэ талаһаа иимэ уялга абанхай. Нүгөө талаһаа, «НАТО-гай оронуудай хүтэлбэрилэгшэд иимэ хараа шэглэл баримталан бэелүүлхээр бэлэн бэшэ байна» гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

МИНИСТРНҮҮДЭЙ УУЛЗАЛГА

ПАРИЖ. Францийн гадаадын харилсаанай министр К. Шейсон ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр О. Фишертэй эндэ уулзаба. Францийн Гадаадын харилсаанай министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, уласхоорондын асуудалнуудые, тусхайлбал, Европодо эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые хурлаха асуудалнуудаар Стокгольмдо үнгэргэгдэхэеэ байһан нийтэ Европын конференциин үндэһөөр зүүнэй ба баруунай оронуудай хоорондохи харилсаанай асуудалнуудые хоёр тала зүбшэн хэлсэһэн байна.

Албанай хэрэгээр Францида ошоод байха үедөө О. Фишер Францийн ниислэл хотодо ГДР-эй соёлой түбые баяран оршон байдалда нээлгэдэ хабаадалсаа. ГДР-эй дипломатиис толгойлогшо Францийн президент Ф. Миттерантай уулзаба.

БУРУУШААЛГЫН ЖАГСААЛ

ДАМАСК. Дүтын Зүүн зүгтэ американ империализмын бэелүүлжэ байһан эзэрхэг түримхэй политикада эсэргүү олоной хабаадалгатай жагсаал Сириин ниислэл хотодо болоо. Араб оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ Холбоото Штадуудай зэбсэгтэ хамааралсалгые, сүлөөтэ ба бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө тэмсэдэг арадуудта эсэргүү империализмын ба сионизмын үгэсөөнүүдые буруушаан шүүмжэлһэн уряа лозунгнуудые жагсаалшад барижа ябаба.

Энэ жагсаал асари ехэ митингээр дүүрээ. Араб социалис хүгжэлтын партиин Генеральна секретариин орлогшо М. З. Машарика тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Сиридэ, Ливанай национально-патриотическа хүсэнүүдтэ, Палестинын революцида эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн американ-израилиин эзэрхэг түримхэй нэгэдэлые эрид буруушааба. Араб оронуудай национальна бэеэ дааһан, дулдыданги бэшэ байдалые хашаха харшалха гэһэн шиидхэбэринүүдые абахые США болон Израиль ехэ оролдолго гаргажа байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Сири империалис зонхилолгодо орохогүй, американ сэрэгшэдэй харата ябуулганууд, Израилиин эзэрхэг түримхэй аашанууд тэрэниие айлгахагүй юм. Сириин арад болон тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд республикынгаа газар дайдые, тэрэнэй эрхэ сүлөө болон бэеэ дааһан байдалые сахин хамгаалха юм гэжэ М. З. Машарика мэдүүлбэ.

ЯДЕРНА ДАЙЕ ЗАЙСУУЛАН САРАХА!

НЬЮ-ЙОРК. Ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ гэһэн аюултай политикаһаа арсаха, уласхоорондын түгшүүрилые хөөрэлдөөнүүдэй ашаар һулаpуулха уряатайгаар американ элитэ мэдээжэ политическэ ажал ябуулагша, сенатор Эдвард Кеннеди Сагаан байшанда хандаба.

«Олон миллион американецуудай уряада мүнөөнэй захиргаанай одоошье харюусажа, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, буу зэбсэгүүдые хороохо хэрэгтэ хубитаяа оруулха байһандань найданаб», — гэжэ тэрэ Эн-би-си гэдэг телекомпанида интервью үгэхэдөө тэмдэглээ. «Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ Холбоото Штадуудай имагтал иимэ дурадхал оруулхыень хүсэгдэһэн байгаа». Сенаторай хэлэһэнэй ёһоор, мүнөө үеын уласхоорондын орёо байдалда «иимэ хэмжээн мухардалгаһаа гаража, бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые хэхэ зам нээхэ байна».

Мүнөө бүхы орон дотор дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөндэ хабаадагшад ядерна хёмороо зүришэлдөө үүдхэхэ гэһэн Вашингтоной хараа шэглэлые буруушааһан олоной хабаадалгатай жагсаалнуудые, конференцинүүдые, семинарнуудые, митингнүүдые үнгэргэнэ.

ШЭНЭ ЗЭБСЭГТЭ ЯБУУЛГА

БЕЙРУТ. Ливанай эрье шадар байрладаг американ зургаадахи флодой корабльнууд Бейрудһаа зүүгээрхи Ливанай хадата районуудые буудаба. Тиихэтэй хамта США-гай агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдууд Ливанай газар дайда дээгүүр тагнуулай ниидэлгэ хэһэн байна. Бейрудтахи американ тусхай түлөөлэгшэ энэ зэбсэгтэ ябуулгые батадхахадаа, «олонациональна хүсэнүүдэй бүридэлдэ ородог американ сэрэгүүд дуратай сагтаа добтолхо эрхэтэй юм гэжэ мэдүүлээ.

Бейрудай радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, Хойто Ливанай Триполи портые таһа дүүрээд байһан Израилиин сэрэгэй корабльнууд Палестиные сүлөөлхэ эмхиин отрядуудай бэхилэлгэнүүдые буудаһан байгаа.

Американ-израилиин «стратегическэ харилсаанай» үндэһөөр һаяхан Вашингтондо түйлагдаһан үгэсэ ойлголсолгын ямараар бэелүүлэгдэжэ байһые Ливанда США-гай ба Израилиин үүдхэжэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулганууд элирхэйлэн гэршэлнэ.

ВЕНЕСУЭЛЫН ШЭНЭ ПРЕЗИДЕНТ

КАРАКАС. Венесуэлын һунгуулиин дээдэ совет Хайме Лусинчиие 1984 — 1989 онуудта республикын президентээр хуулиин үндэһөөр соносхоһон байна. Дуугаа үгэлгын эсэсэй үрэ дүнгүүдэй ёһоор, декабриин 4-дэ болоһон ээлжээтэ бүгэдэ нийтын һунгалтын үедэ демократическа ябуулга гэдэг партиһаа (ДД) дэбжүүлэгдэһэн кандидат Х. Лусинчиин түлөө һунгагшадай хахадһаа олонхинь дуугаа үгэбэ. Тэрэ ерэхэ жэлэй февраль һарада гүрэниие толгойлогшын тушаалда орохо юм.

Демократиие бэхижүүлхэ, национальна баялигуудаа үнэн зүбөөр хубаарилха, венесуэлынхидэй ажабайдалые һайжаруулха зорилготой социальна политика бэелүүлхэ хараатайб гэжэ К. Лусинчи эндэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Х. Лусинчи 59 наһатай. Президентын тушаалда кандидадаар дэбжүүлэгдэхынгээ урда тээ Венесуэлын оппозиционно ехэ партиин — ДД-гэй генеральна секретарь байһан юм. Һунгалтын урда тээхи кампаниин үедэ тэрэ гүрэнэй ба үмсын секторнуудые, мүн ажалшадые хабаадуулһанай ашаар реформо хэжэ, мүнгэн һангай-экономическа байдалые тогтонижоруулгые найдуулаа.

СОЁЛОЙ hОНИН

ШЭНЭ ГЭШҮҮД НЭМЭБЭ

«Саянай самаряан» гэhэн литературна нэгэдэлэй үнинэй гэшүүн, хэдэн номой автор, поэт Шагдар Байминов эдир наhанhаа шүлэг бэшэжэ эхилhэн намтартай. Байгша оной эхеэр Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбоондо болоhон ниитын суглаан дээрэ Шагдар Байминов СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүндэ абтахаар зууршалагдаhан байгаа. Мүн поэт, хэдэн номой автор Константин Карнышев баhа тэрэ суглаан дээрэ зууршалагдаhан юм.

Шагдар Байминов, Константин Карнышев гэгшэд СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүд болгогдон абтаба гэhэн телеграмма РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин Секретариадhаа уржадэр ерээ.

Д-Д. ДУГАРОВ.

БАРИЛГАШАДАЙ БЭЛЭГ

Хяагтын районой Энхэ-Тала гэжэ hууринда шэнэ hургуули ашаглалгада haяхан үгтэбэ. 320 hурагшадай hууритай тус hургуули hуралсалай бүхы хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангагданхай. Тодорхойлбол, hуралсалай мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусама кабинедүүд, мастерской, спортивна зал, жолоошодые бэлдэхэ hуралсалай класс, стадион болон теплицэ бии.

«Дружба» колхозой малшадай болон механизаторнуудай үхибүүдэй байха хамтын байра мүн лэ hайнаар түхеэрэгдээ.

«Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй Сэлэнгын нүүдэл оньhожоруулагдамал колоннын барилгашад энэ hургуули, байра бүтээгээ. Барилгашад И. Сильников, Б. Цыремпилов, Б. Блаженов болон бусад эндэ шалгарhан байна.

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

ХОРИИН РАЙОНДО

«БУРАТИНО» ТАНИИЕ УРИНА

Мүнөө түрэл республика доторнай «Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн сэхэбди!» гэhэн уряа доро hургуулиин үхибүүдэй театрай харалгын эмхидхэгдэн ябуулагдажа байhаниинь мэдээжэ.

Энэ хэрэгтэ Хори тосхоной «Наран» гэжэ кинотеатрай коллектив хам оролсон хабаадалсана. Юуб гэхэдэ, кинотеатрай дэргэдэ «Буратино» гэжэ үхибүүдэй театр эмхидхэгдээ. Тэрэнэй хүдэлмэридэ Хориин нэгэдэхи дунда hургуулиин багшанар Т. Г. Бальчинова, Н. Д. Найданова, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь В. Хахалова, киномеханик, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Н. Г. Цыренова гэгшэд эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсана.

Тус харалга Буряадай Ленинскэ комсомолой байгуулагдаhаар алдарта 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдана.

НОМДО ДУРАТАЙШУУЛДА

Район дотор найман жэлэй саада тээ номдо дуратайшуулай hайн дуранай районно бүлгэм эмхидхэгдээ бэлэй. Тэрэнэй гэшүүд районой «Знание» бүлгэмэй лекторнуудтэй, түбэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэдтэй сугтаа хүн зоной дунда уран зохёол дүүргэлгэдэ өөhэдынгөө хубитые оруулалсаа.

Гадна тэдэнэй хэhэн уряабэшэгээр уран зохёолшод Владимир Петонов, Баир Дугаров, Дугар Дылгыров, Чимит-Рыгзен Намжилов гэгшэд Хори нютагта ерээд, хүдөө ажахын түрүүшүүлтэй, hургуулинуудай hурагшад болон багшанартай уулзажа, hонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэhэн, бэшэжэ байhан номууд тухайгаа хөөрэhэн байха юм.

Мүнөө Хориин районой «Шэнэ Үдэ» газетын хуудаhанда «Номдо дуратайшуулда» гэhэн шэнэ гаршаг нээгдэжэ, хүн зоной hанамжа бодолнууд тухай материалнуудай толилогдохо арга бии болобо.

hОНИРХОМООР БИБЛИОТЕКЭ

Арадай хинаалтын Хориин районно комитедэй хүдэлмэрилэгшэ В. Степанов, мүн тэрэнэй наhанайнь хани нүхэр, нютагай нэгэдэхи дунда hургуулиин багша Нина Иннокентьевна гэгшэд 25 жэлэй туршада эбтэй эетэйгээр ажаhууха зуураа олон тоото номуудые суглуулан, баян библиотекэтэй болонхой. Эндэ ород литературын мэдээжэ классигууд А. С. Пушкинай, М. Ю. Лермонтовэй, Л. Н. Толстойн, Н. А. Некрасовай, И. С. Тургеневэй, мүн совет мэдээжэ уран зохёолшод М. Горькиин, А. Толстойн, В. Маяковскиин болон бусад дүн хамта 132 уран зохёолшод ба поэдүүдэй номуудые хаража боломоор.

Гадна «Дүлэтэ революционернүүд» тухай гуша гаран номтойбди. Тиихэдэ «Түүхын роман» гэhэн серихээ 10 шахуу ном бии,— гэжэ Владимир Нилович буряадай бэлигтэй уран зохёолшо Исай Калашниковай «Шуhата зэбүүн саг» гэжэ роман гартаа барин хөөрэхэ зуураа, илдам дулаан нюдөөрөө энеэбхилэн хэлэбэ.— 1969 онhоо эхилжэ «Наука и жизнь», «Вокруг света», «Юный натуралист», гэhэн журналнуудые суглуулнабди. Мүнөө тэрэнэй тоо 300 гаран болоо,— гэжэ хэлээ hэн.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН УНИВЕРСИТЕТ

Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай биолого-химическэ факультедэй бааза дээрэ элүүр энхые хамгаалгын арадай университет табадахи жэлээ хүдэлжэ байнхай. Институдаймнай олонхи факультедэй студентнэр медицинын талаар үргэн мэдэсэтэй эндэ танилсадаг. Энэ университет дүүргэhэн студент бүхэн хүн зоной дунда медицинын эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлэн тарааха эрхэтэй болодог.

Арадай университедэй байгуулагдаhан сагhаа хойшо ботаникын кафедрын доцент А. А. Бильтрикова тэрэнэй ниитын ректорэй үүргэ дүүргэдэг. Эрхим студентнэрhээ бүридэhэн университедэй совет байгуулагданхай.

Эндэ хэшээлнүүдые үнгэргэхыень, лекцинүүдые уншахыень Улаан-Үдэ хотын эрхим медигүүд уригдадаг. Нёдондо гансал республиканска больницаhаа врачнууд С. А. Хингеева, Е. Н. Цыбиков, Ю. В. Мункоев, А. Б. Бороноев, В. М. Кузнецов болон бусад ерэжэ, хэшээлнүүдые үнгэргэhэн байна.

hуралсалай шэнэ жэлдэ 100 гаран студент университедтэ hурана. Медицинын эрдэмэй кандидадууд Ю. В. Мункоев, А. Б. Бороноев гэгшэд лекцинүүдые уншаhан байна.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВ,
БГПИ-гэй багша.

ХОЛЫН АЙЛШАД

Совет дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй «Сочи-80» гэжэ бүхэроссиин конкурсын лауреат, Кемерово хотын дуунай-инструментальна ансамбль эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда, мүн ЛВРЗ-гэй Соёлой ордондо концертнүүдые үгэбэ. Айлшадай программада мүнөө үеын совет композиторнуудай дуунууд олоор оруулагданхай.

• • •

Мүнөө үдэшэ П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда Москонцертын артистнууд Анатолий Ведерников, Тамара Курасова гэгшэдhээ бүридэhэн фортепианна дуэт бэлиг шадабарияа харуулхань.

Москваhаа ерэhэн айлшадай программада дэлхэйн суута композиторнууд болохо Рахманинов, Дебюсси, Солер гэгшэдэй элдэб жэлнүүдтэ бэшэhэн зохёолнууд ороно.

• • •

Декабриин 24-hөө 26 болотор Улаан-Үдэ хотодо Латвиин ССР-эй габьяата артист, уласхоорондын конкурсын лауреат пианист Илзе Грабинь гэгшын концерт үгтэхөөр хараалагдана.

• • •

Декабриин 26-да П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда Кубын Республикаhаа ерэhэн «Хосе Уайт» гэжэ фортепианна трио концерт үгэхэ байна. Тэрэнэй программада композиторнууд Гайдн, Мендельсон, Моцарт, Ардеволь гэгшэдэй зохёолнууд зэдэлхэ байна.

• • •

Эстрадын мэдээжэ хүгжэмэй бүхэсоюзна фестивалиин лауреат, «Интеграл» гэжэ Саратов хотын ансамбль Улаан-Үдын ажалшадта бэлиг шадабаряа харуулхань. Тэрэнэй программада ородой, совет болон дэлхэйн классикын хүгжэм зэдэлхэ.

Г. КУЛАГИНА,
Буряадай гүрэнэй филармониин хүдэлмэрилэгшэ.

ХАНИ БАРИСААНАЙ, ҮГЭЕЭ ОЙЛГОЛСОЛГЫН ХЭЛЭН

Эрдэмтэдэй тоолодогой ёhoор, дэлхэй дээрэхи 2700 хэлэнэй 200-гаарнь миллионhоо бага бэшэ, 70-аарнь 50 миллионhоо дээшэ, 13-аарнь 100 миллионhоо олон хүн хөөрэлдэнэ. Оройдоол нэгэ хэдэхэн хэлэн уласхоорондын үгэеэ ойлголсохо хэлэн болодог. ООН-ой албанай тусхай хэлэнүүдэй нэгэниинь ород хэлэн мүн. Тэрэ СЭВ-эй болон бэшэшье уласхоорондын шухала эмхинүүдэй хүдэлмэриин хэлэн болоно.

Мүнөө дэлхэйн зоной долооной нэгэ хуби гэхэ гү, али хахад миллиард хүн ород хэлэ мэдэнэ. Бодото дэлгэрhэниие хараада абабал, тэрэ гурбадахи hуурида гарана— хитад ба англи хэлэнүүдтэ гартана.

Ленинэй ба Пушкинай хэлэн «дэлхэйн хэлэнүүдэй клуб» руу hаяшаг ороо — 1957 ондо дэлхэйе тойрохо хэмэл одоной табигдахада, тэрээгээр hонирхолго гэнтэ дээшэлшоо hэн. Тиигэбэ ябабашье ород хэлэмнай мүнөө дээрээ зарим нэгэ хэлэнүүдhээ гээгдэнги байна. Англи хэлэ, тухайлхада, 120-ёод миллион, немец хэлэ—80, ород хэлэ 23 миллион хүн хари хэлэн гэжэ шудална.

Сэхыень хэлэхэдэ, ород хэлэ шудалдаг хари гүрэнүүдэй хүнүүдэй тоо түргөөр ургана, тэрэниие 100-гаад орондо заадаг болонхой (1970 ондо 80-яад байгаа). Тиигэбэшье оройдоол 23 миллион... Юундэ? Энэ талаар нэгэ хэды шалтагаан бии. Урданай ёho хадаа тэдэнэй нэгэниинь болоно. Үнэн дээрэ баруунай оронуудай ажабайдалда хэрэглэгдэдэггүй лата хэлэндэ hурадаг, харин ородто hурадаггүй байна. Манда дурагүйшүүл «улаан хэлэн дэлгэрээ hаа» ехэ аюултай гэhэн бодол тараадаг (юундэб гэхэдэ, Совет ороной бодото байдал тушаа мэдээсэлнүүд «түрүүшын гарhаа» абташаха болоно ха юм).

Ород хэлэ шудалхада айхабтар хүндэ юм гэhэн үгэ баhал тараадаг. Тиин СССР-тэ hурадаг хариин гүрэнүүдэй студентнэрэй хүдэлhэн дүй дуршэл абаад үзэхэдэ, тэдэнэр нэгэ жэл hураад байхадаа, лекцинүүдээ ород хэлэн дээрэ шагнажа шадаха болодог.

Карл Маркс 50 гаран наhандаа ород хэлэндэ hуража эхилхэдээ, хахад жэлэй үнгэрхэдэ, шүлэг ба юрын бэшэг ядамаггүй уншажа шадаха болоhон байгаа. «Романска болон классическа хэлэнүүдhээ ехэ ондоо маягтай хэлэ мэдэхын түлөө минии наhанай хүнүүдэй гаргаhан хүсэл эрмэлзэлнүүд үрэ дүнгөөрөө яhала сэнтэй байха», — гэжэ тэрэ бэшээ hэн ха.

Үндэр наhатай болоhон генерал де Голль энээгээр hамааран үгэ хэлэхэдээ, Пушкинай шүлэг дурдадаг байгаа. Ород хэлые Фридрих Энгельс, Ромен Роллан, Проспер Мериме, Джон Голсуорси, Томас Манн, Иоганесс Бехер гэгшэд ехэл hайшаадаг байгаа...

Мүнөөнэй хүнүүдтэ ород хэлэн юу үгэнэб? ЮНЕСКО-гэй нэгэ хэды баримтануудые дурдая:

— дэлхэй дээрэхи номуудай зургаанай нэгэ хубинь СССР-тэ гаргагдана;

— 100 номой 15-ниинь — ородhоо, 13-ниинь —француз, 10-ниинь немец хэлэнhээ оршуулагдадаг;

— дэлхэй дээрэхи эрдэм-техникын мэдээсэлнүүдэй гурбанайнь нэгэ хуби, физикын ба медицинын талаар — хахадынь ород хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг;

— техникээр хэгдэдэг бүхы хүдэлмэриин хахадынь ород хэлэн дээрэ гарадаг;

— дэлхэй дээрэхи мэдээсэлнүүдэй дүрбэнэй гурбан хубинь ород хэлэн дээрэ байгуулагдана, оршуулагдана ба тараагдана.

Ондоогоор хэлэбэл, хари хүн ород хэлэ мэдэхэ болобол, олон ондоо хэлэнэй шифр тааха түлхюур олохо байна.

Ород хэлэндэ hурахада хүшэр хүндэ юм гэhэн hураг суу тараагшад иимэ юумэнүүдээр айлгадаг: тэрэ 6 падежтэй, олон янзын үйлын үгэтэй, олон газарта сохилтотой, сохилтогүй аялган бэшэгдэhэнhээ ондоогоор хэлэгдэдэг, алфавидынь 33 үзэгтэй, тэдэнэй 6-ниинь лэ латада харюусадаг..: Тиимэшье hаа, дэлхэйн ондоо хэлэндэ hурахаhаа үлүү хүндэ бэшэ юм. Тэрэнэй фонетикэнь орфографидаа дүтэ: 90 шахуу процент үгэнүүдынь хэлэhэндээл адляар бэшэгдэдэг (зэргэсүүлхэдэ, англи ба француз хэлэндэ тиимэ үгэнүүд миил арба шахуу процент). Мүр дээрэхи ба доорохи тэмдэгүүд байдаггүй, нэгэ абяа үгэхын түлөө хэдэн үзэгүүд хэрэглэгдэдэггүй. Ород хэлэнэй литературна, бэшэгэй болон арадай аман үгэнүүдэй дүрсэ адли юм.

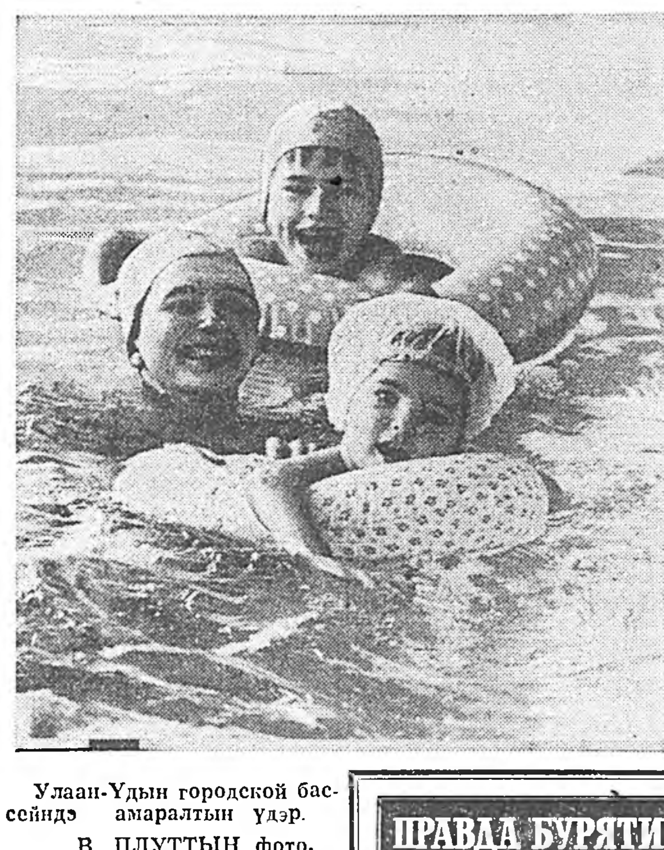
Лата, грек, немец, француз болон англи хэлэнүүдэй үндэhэн дээрэ элдэб терминүүдые бии болгожо, ород хэлэн ондоо хэлэнүүдтэй харилсадаг. Иимэ «нээмэл» маягhаа үндэhэлэн үгэнүүдэй зүйлнүүд болгон, ород үгэнүүдтэй адли хариин үгэнүүд: индустри, мотоор, пилот, архитектура, экзамен, диаметр рандеву гэхэ мэтэ терминүүдые оруулhан байна.

Нүгөө талаhаа, олон ород үгэнүүд—декабрист, царь, тайга, казак, самовар,балалайка гэхэ мэтэнүүд латаар бэшэгдэдэг. XX зуун жэл соо сагай байдалhаа түрэhэн: большевик, совет, колхоз, «катюша», спутник, луноход гэхэ мэтэ олон шэнэ үгэнүүд нэмэгдээ. Ходо үргэдхэгдэжэ байгаа «интернациональна бааза» ород хэлэ үзэлгые хүнгэдхэнэ.

1967 ондо, Парижда, дэлхэйн русистнуудай (ород хэлэ шудалагшадай) үүсхэлээр МАПРЯЛ гэжэ ород хэлэ ба литературын багшанарай уласхоорондын нэгэдэл бии болгогдоhон юм. Мүнөө 80 мянган багшанар ба эрдэмтэд, 56 оронhоо 123 хамтын гэшүүд тэрээндэ ороно. Тусхай hуралсалай ном, дэбтэрнүүдые, пластинканууды, фильмүүдые, миндаhан дээрэ бэшэлгэнүүдые болон hуралсалай мүнөөнэй техническэ хэрэгсэлнүүдые бии болголгодо МАПРЯЛ туhална.

Хилын саана ород хэлэ зааха багшанарай хододоо хэрэгтэй байдаг хаданъ 1973 ондо Москвада А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ Ород хэлэнэй эрдэм-шэнжэлгын институт бии болгогдоо hэн. Тэндэ жэлдээ гадаадын ород хэлэнэй 4000 шахуу мэргэжэлтэд шадабаряа дээшэлүүлдэг. Институт хилын саанахи зарим тэды түбүүдтэй договороор холбоотой. Берлинэй Гумбольдтын нэрэмжэтэ университет (ГДР), Хойто Рейн-Вестфали газарай ород хэлэнэй институт (ФРГ), Дж. Неругэй нэрэмжэтэ университедэй ород хэлэ шэнжэлгын түб (Инди), Огайо штадай университет (США) тэрэ тоодо ороно.

Николай ЖИЛЬЦОВ.
(АПН).

Улаан-Үдын городской бассейндэ амаралтын үдэр.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Техникэеэ шанартайгаар заhабарилха» — түрүү бэшэг. «Областной XXXII конференциин делегадууд» — Ц. Цыренжаповай фото-мэдээсэл. «Республикын ажалай эршэ» — суглуулбари. «Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудтай уулзалга» — ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Партийна ажабайдал: тоосоон ба hунгалта» —районно партийна конференцинүүд тухай тоосоонууд. Эдеэ хоолой программа: нөөсэ аргануудые бэдэрэлгэ. «Газарай хүрьhэ hайжаруулха» — И. Ишигеновэй статья. «Облпрофсоведэй пленум» — А. Прокопьевой мэдээсэл. «Түрэл орон доторнай» — суглуулбари, фото-мэдээсэл. Хүршэнэрэймнай hонин.

Гурбадахи хуудаhанда. Эдеэ хоолой программын бэелүүлтэ. «Хүдөөгэй гэр байра» — П. Щербаковой статья. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Мэргэн hомонууд» —М. Гылыковэй статья. «Газар дорохи «хотохон» — М. Барановай богонихон үгүүлэлнүүд. фельетон. «Туршалга үргэлжэлhөөр» — А. Шуцкаягай корреспонденци.

СОВЕТ СПОРТЫН ЭРХИМ ТҮЛӨӨЛЭГШЭД

hОРИЛГОhОО ЭХИТЭЙ

— Ороной олимпийскэ суглуулагдамал командада кандидадаар дахинаа оруулагдабаб, — гэжэ Ленинскэ хадануудтахи Москвагай университедтэ тэрээнтэй уулзахадамнай, Петушкова сэдьхэлээ ханангяар хэлэбэ. Эндэ биологическа факультедэй биохимиин кафедрын ахалагша научна хүдэлмэрилэгшөөр ажалладаг юм.

Олимпийскэ чемпионкын «дахинаа» гэжэ хэлэhэниинь дэмы бэшэ: тэрэнэй спортын намтар хододоо жэгдэ hайн байгаа гэхын аргагүй. тэрэ ороной суглуулагдамал командаhаа бага бэшэ болзороор гарахашье ушартай болоhон байха.

Мори hоригшын спортын намтар 30 жэлэй урда тээ «Урожай» бүлгэмэй Москвагай «Сокольники» парк соохи мори hорилгын клубай пунктда эхилээ hэн. Хазаар морёор гүйлгэжэ hурахынь тула эхэнь 11-тэйхэн Ленээ эндэ асарhан байгаа. Морёор гүйлгэхэ гээшэ Ленэдэ ехэтэ hайшаагдаба. Гадна тэрэ ехэ арга шадабаритай байhанаа харуулаа. Жэл үнгэрхэдэ, тэрэниие секцидэ ябахыень уряа hэн.

Удаанааршье hаа, улам даамгайгаар Петушкова үрэ дүнгүүдээ дээшэлүүлжэ, СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. 10 жэлэй үнгэрхэдэ, ехэ амжалта туйлаба. Баруун Германиин Аахен хотодо үнгэргэгдэhэн Европын чемпионадта тэрэ гансал эхэнэрнүүдые бэшэ, харин олохон эрэшүүлые ахижа, эрхим зургаанай тоодо ороо бэлэй. Энэ туйлалтынгаа түлөө тэрэ «Европын эгээл сэбэрхэн дангина» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн юм.

Мүнөө тэрэ ехэ амжалта, илалта туйланхай. Е. Петушкова СССР-эй 14 дахин чемпионка, 1970 оной дэлхэйн чемпионка, 1972 ондо Мюнхендэ болоhон XX Олимпиадада командна тоосоогоор илалта туйлагша, хубиин тоосоогоор мүнгэн медальда хүртэгшэ юм.

Спорт эршэмтэйгээр эрхилхэ зуураа, Е. Петушкова алтан медальтайгаар дунда hургуули дүүргээд, удаань университет амжалтатайгаар түгэсхэжэ, шалгарhанай тэмдэгтэй диплом абаа hэн. hүүлээрнь аспирантурада hуража, болзоорhоо урид — 2 жэл, 4 hарын хугасаа соо диссертаци хамгаалжа, биологиин эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байгаа.

Англи хэлэ түгэс мэдэхэ байбашье, тэрэ француз хэлэ өөрөө шудалба. Мүнөө тэрэ ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тэрэ — «Совет спортсменүүд — эб найрамдалай түлөө» гэжэ hаяхан байгуулагдаhан комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Национальна олимпийскэ комитедэй (НОК) түрүүлэгшын орлогшо, Эрдэмтэдэй байшангай соведэй ба Спортивна киногой бүхэсоюзна федерациин президиумэй гэшүүн юм. Тэрээнhээ гадна, гэр бүлэдөө ехэ анхаралаа хандуулха ушартай болоно. Петушкова юhэтэйхэн Владя басагатай. Тэбэшье Елена моодоhоо гээгдэхэгүйе оролдодот, гоё hайханаар хубсалдаг.

Тракененскэ үүлтэрэй Пепел гэжэ нэрэтэй азарга морёор мүрысэхэдөө, Елена Петушкова спортын эгээл ехэ амжалта туйлаhан юм. Тэрэнэй хэлэhэнэй ёhoор энэ мориндоо айхабтар дуратай байгаа. Тиигэншьегүй арганьгүй. Спортсменка 14 жэл соо энэ морёороо али бүхы мүрысөөнүүдтэ хабаадаа hэн. Зүгөөр Пепел хүгшэржэ, Монреальда болоhон Олимпиадада Петушкова хабаадабагүй. Энээнэй hүүлээр спортсменка ахалтекинскэ үүлтэрэй Абакан гэжэ үрээ мори hорижо эхилээ hэн. Энэнь хадаа түрүүшын совет олимпийскэ чемпион Сергей Филатовай hориhон Абсент азаргын унаган байгаа. Зүгөөр Москвагай Олимпиадада Петушкова хабаадабагүй. Ушарынь гэхэдэ, Абакан гэнтэ үбдэжэ, үхэшөө hэн. Табан жэлэйнь hорилго бэлэдхэл хосорон hалаба. Тиихэдэнь тэрэ Абаканай hүүлээр гараhан унага — Аргументые шэлэжэ абаад, hорижо эхилээ hэн. Урагшагүйдэхэдөө уданшьегүй тэрэнь доходшобо.

Хэрбээ Петушковаhаа ондоо хүн иимэ үйлэ хэрэгүүдтэй ушарбал, үни хада хаяха hэн. Зүгөөр Петушкова бэрхэшээл түбэгүүдhээ тунхаридаггүй, зориг хүсэлтэй, эрмэлзэл ехэтэй хүн юм. Мүнөө тэрэ тракененскэ үүлтэрэй Хевсур гэжэ нэрэтэй зээрдэ мори hурган hоринхой. Шэнэ тренер Анатолий Антикянай туhаламжаар Елена залуу морёо hайнаар hорижо байнхай. Мүнөө Петушкова ээлжээтэ Олимпиадада бэлдэжэ, үдэрэй туршада 2 час соо hорилго хэнэ.

Виктор БАБКИН.
(АПН).

ОЛОН МЯНГААР СЭГНЭГДЭНЭ

Буркоопсоюзай ангууриин ажахынуудта «зөөлэн алта» олзоборилго түлэг дундаа ябажа байна.

Байгша оной декабриин 1-нэй мэдээгээр 8 коопзверопромхоз хамтадаа 494.109 түхэригэй ангуудай арhа бэлэдхэбэ. Тиин 42.919 хэрмэн, 34.078 ондатра, 10.547 шандаган, 1.615 булган, 1015 үен, 987 hолонго, 61 үнэгэн, 6039 зумбараа олзоборилогдоо. Эндэ Баунтын, Яруунын, Прибайкалиин районуудай ангуушад хэрмэ олоор бариhан байна.

Витимэй, Баргажанай, Хурамхаанай, Прибайкалиин ажахынуул ангай арhа бэлэдхэжэ, 1983 оной түсэбые болзорhоонь нэгэ hараар уридшалан дүүргэжэ шадаба.

Яруунын районой Витимэй коопзверопромхозой бэлэдхэлэй пунктда 1321 хэрмэнэй, 1883 шандаганай, 45 hолонгын арhан тушаагдаа. Ангуушадай олзоборилhон продукци 46.136 түхэригөөр сэгнэгдэжэ коопзверопромхозой коллектив жэлэйнтээ даабарие 153,8 процент дүүргэбэ. Эндэхи ангуушад ойhоо баян олзотой бусана. Жэшээнь, Нарhата-Нуурай үйлэдбэриин участогуудай ангуушад А. А. Елсуков болон аха дүүнэр Берсановтанай бригада 5171 түхэригэй 1468 хэрмэнэй арhа хамтаржа тушаагаа. Ангуушан А. Г. Рыжков (Романовка) 502 хэрмэ, 10 шандага, 10 хүдүү баряа.

Баргажанай районой ангуушад 3983 хэрмэ, 2440 шандага, 13644 ондатра, 111 үен, 144 hолонго, 140 булга, 1014 зумбараа олзоборижо, 1983 оной даабари 139,9 процент дүүргээ.

Хурамхаанай районой коопзверопромхоз 48.810 түхэригэй зэрлиг ангуудай арhа тушааба. Эндэ 6035 ондатра, 3257 хэрмэн, 992 шандаган, 2686 зумбараа, 96 булган, 92 үен, 69 hолонго баригдаа. Коопзверопромхозой штатна ангуушан В. С. Анищенко ажалдаа шалгаржа, 181 хэрмэнэй, 1 булганай, 2 шэлүүhэнэй, 1 зээгэнэй, 23 шандаганай, 2 үенэй арhа, 1 бүгын мяха бэлэдхэлэй пунктда асарhан байна.

Прибайкалиин районой агнуури-олзоборилгын ажахыда 7430 хэрмэн, 1531 шандаган, 339 булган, 238 ондатра, 121 hолонго, 101 үен, 5 шара үнэгэн баригдаа.

1983 оной түгэсхэлдэ, декабрь hарын туршада коопзверопромхозуудай ангуушад 80—85 мянган түхэригөөр сэгнэгдэhэн булганай, хэрмэнэй болон олзоборилгын бусад продукци асаржа, жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ найдагдана.

М. ГЫЛЫКОВ,
Буркоопсоюзай коопзверопромхозуудай трестын охотовед.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Мультфильмнүүд. 10.20 — Аджарай АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин концерт. 10.50 — «Братья Рико» — уран hайханай фильм (1—2-дохи сери). 13.00 — Шэнэ hонин. 15.15— Шэнэ hонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.15 — «Москвагай комсомолой хэрэгүүд». 17.05 — Концерт.

Улаан-Үдэ. 17.15 — «Байкал. Новая биография» — баримтата фильм. 17.45 — «Байгал» — шэнэ hонинной программа. 17.55 — «Талын галнууд» — тележурнал (буряадаар). 18.25 «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.05—К. Дебюсси «Образууд», СССР-эй арадай артист С. Рихтер гүйсэдхэхэ. 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.05 —«Льдина в тёплом море» — уран hайханай фильм. 21.15 Фигурна hолжоролгоор бүхэсоюзна мүрысөөн. 22.00 —«Время». 22.30 — «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. ЧССР-эй ба Швециин суглуулагдамал командануудд (2-дохи ба 3-дахи шата). 23.45 — «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канадын ба ЧССР-эй суглуулагдамал командануууд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Мои пациенты»—баримтата фильм. 9.35, 10.40 — Түүхэ. 4-дэхи класс. Ленин ба парти. 10.00 — Англи хэлэн. 10.30 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05— «hурагшадта хилээмэн тухай». 11.35, 12.40— Түүхэ 7-дохи класс. «Куликовско байлдаан». 12.05 — «Мүнөөнэй прозын залуу герой». 13.10—Ботаника. 6-дахи класс. 13.30— «Багшада— хүгжэмэй хэшээл». 4-дэхи класс. 15.40 —РСФСР-эй арадай артист К. Лисовскиин концерт. 16.25 —Антуан де Сент-Экзюпери. Ажабайдалайнь ба зохёохы ябуулгын хуудаhанууд. 17.10 —Шэнэ hонин. 17.15—«Онтохондо айлшаар». «Уран дархашуулай хото».

Улаан-Үдэ. 19.05— «Танай бэшэгүүдээр». 19.35— Киноочерк. 19.55 — «Музейнүүдэй залнуудаар». 20.35— Монгол хүгжэмэй концерт. Михаил Балдаев гүйсэдхэхэ.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15 — «Встреча на 65-й параллели». —баримтата фильм. 21.35— Клара Румяновагай хабаадалгатай фильм-концерт. 22.00— «Время». 22.30— «Место действия» — уран hайханай фильм (1-дэхи, 2-дохи сери).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-61, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81., корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00693. Заказ № 288. Индекс 04849.